Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 49 (1543) ГОД XXX БЕЛАСТОК 8 СНЕЖНЯ 1985 г. ЦАНА 10 зл.

ВАРШАЎСКІЯ „АТРАСІНЫ"

Мабыць адна з самых удалых імпрэзаў, якія адбываюцца ў беларускім асяроддзі Варшавы, — гэта атрасіны студэнтаў-беларусаў першага курса. У суботу, 9 гістапада г.г., ужо ад поўдня ў інтэрнаце на вул. Смычковай панаваў рух. У клуб „Міні-2" музыкі зносілі сваю па-сучаснаму шматлікую ды апутаную кіламетрамі праводкі „тэхніку". Грамадка дзяўчат з найвялікшым інстынктам добрах гаспадыняў завіхалася пры нарытоўцы смакавітых бутэрбродаў. Іншыя дэкарацыямі пераўтваралі залу ў світанне з цяжкімі цёмнымі хмарамі над галовамі, бо ж нялёгкія і неспакойныя гады чакаюць тых, якіх сёння будуць „атрасаць". Наверсе, у жылых пакоях, збіраліся сябры, і іхныя гутаркі не-не ды і сыходзілі на справы беларускага студэнцкага руху ў Польшчы.

З размовы з Пятром Багроўскім — старшынёю Варшаўскай рады культуры студэнтаў беларускай нацыянальнасці Саюза польскіх студэнтаў і Сяргеем Мартыновічам — членам Прэзідыума Агульнапольскай рады культуры студэнтаў няпольскай нацыянальнасці Саюза польскіх студэнтаў вынікае, што студэнты-беларусы патрапяць ажыццяўляць добрыя справы.

Перш за ўсё яны не парываюць сувязей з роднай мовай,

(Працяг на стар 6)

Азлоба вакальна-музычнага калектыву Варшаўскага аддзела БГКТ — Галіна Кавальчук.

ЛЮДЗІ БГКТ

ЦЯЖКІ ХЛЕБ

Сёння гутарым са старшынёю Галоўнай Рэвізійнай Камісіі БГКТ, былым сакратаром ГП у 1960-1969 гадах, доктарам геаграфіі Уладзімірам Юзвюком з нагоды яго шасцідзесяцігоддзя. Ці ўсё гэта праўда?

— Так, нарадзіўся я ў 1925 годзе ў Трысцянцы — напішы хоць раз правідлова назву вёскі, гэта значыць так, як яе называе насельніцтва і наваколле: Трысцянка.

— Як здароўе?

Нармальна. Найбольш хвараблiва пераўжываю акуляры на носе. Вяду лекцыі пры карце. Зблізку не бачу дробязі. Надзяваю акуляры, а хопіць толькі павярнуць галаву на зал — не бачу слухачоў. І так забаўляюся ўжо каля дзесяці гадоў.

— А сям'я?

— Жонка ўвесь час працуе на адным месцы, апошні год прыхварэла. Старэйшы сын закончыў Медакадэмію, ажаніўся і працуе лекарам у Беластоку. Вучыўся ён добра, але ва ўсім іншым — гэта ўжо не бацька. А малодшы — аўтамеханік, зараз у войску.

— Чым актуальна займаешся?

— Амаль трынаццаць год працую вузаўскім настаўнікам у Інстытуце ўдасканальвання настаўнікаў у Беластоку. Асноўныя заняткі — лекцыі па геаграфіі і методыцы (апошнюю я не надта люблю, але маем у школах вельмі многа некваліфікаваных настаўнікаў па агульнаадукацыйных ліцэях і вузах, трэба іх педагагізаваць). Адначасова выконваю абавязкі кіраўніка Аддзялення агульнаадукацыйных прадметаў, у якім працуе каля 85 асоб, у тым ліку 65 настаўнікаў-методыкаў на Беластоцкае, Ломжынскае і Сувальскае ваяводствы. Астатнія гэта 14 дактароў, выкладчыкі і асістэнты. Вось менавіта мяне кіраўніцтва найбольш абцяжвае. Працаваць люблю шчыра, без панукавання начальства.

Папярэдні працоўны шлях, бадай, вядомы: шэсць гадоў настаўнічаў у Нарве, Трысцянцы і Бельску Падляшскім, пяць гадоў вучыўся ў Беларускім уні-

(Працяг на стар. 4)

З Прэпарцёрскіх запісак

НА ХУТАРЫ ЗА ЛЕСАМ

Восенню тут асабліва прыгожа. Кнышынская пушча аж гарыць багаццем колераў. І дзе не павярнуцца, усюды лес і лес — вялікі, дрымучы, таямнічы лес, хаця гэта ўжо скромны астатак ад колішняй менавіта Кнышынскай пушчы.

І сярод гэтага лесу, далёка ад праязных дарог знаходзіцца прасторная паляна. Гэта хутар Хведара Паплаўскага, — лаўрэата мінулагодняга конкурсу „Залатая веха".

Я сам сюды ніколі не трапіў бы, бо ехаць трэба крутымі ляснымі дарогамі, якія адгаліняюцца ў розныя бакі, і можна, замест на хутар да Паплаўскага, завандраваць недзе ў бязвыхадную дрыгву. Завезлі мяне туды прадстаўнікі Ваяводскага ўпраўлення сельскагаспадарчымі капіталаўкладаннямі, установы, якая з'яўляецца галоўным арганізатарам штогадовых конкурсаў „Залатая веха". Гэтыя людзі былі частымі госцьмі на хутарах у Паплаўскіх і шафёр іх гнаў машыну цераз лес, як па Першамайскай алеі ў Беластоку. Тармазіў толькі тады, калі трапляліся глыбокія калдобіны, залітыя вадой і вязкім балотам.

*

Хутар Хведара Паплаўскага ў адміністрацыйных адносінах прыналежыць да вёскі Боркі ў гміне Гарадок. Гэта той паўночна-ўсходні куток Гарадоцкай гміны, у якім расселіся вёскі Залукі, Радунін і Навасёлкі, дзе па-суседску плыве рака Супрасль. І да пасёлка Супрасль тут шмат бліжэй з Боркаў, чымсьці ў Гарадок, але ў Супрасль праезду няма, дарогу бароняць рэчкі Супрасль і Сакалда, а таксама дрымучы лес, які восенню так ярка гарыць на фоне заўжды зялёных паднебных соснаў і елак.

*

Першае, што ўбачыў я сярод прасторнай лясной паляны, гэта была аграмадная белакаменная абора, а побач, за старэнькай хаткай, на хрыбце таксама старога хлява красавалася ўжо апусцелае ў гэтым годзе, саліднае буслінае гняздо.

„Шчаслівы гаспадар, у каго буслы водзяцца!" — сцвердзіў я ў думках.

А гаспадар, Хведар Паплаўскі, чалавек невысокага росту, з моцна спрацаванымі рукамі, усё яшчэ загарэлы аж да бронзавага колеру, сапраўды весела і бестурботна ўжо вітаў прадстаўнікоў Беластоцкага „Вузіру", як сваіх самых лепшых сяброў. Адразу відаць было, што сустракае іх тут ужо не першы раз. Інжынер Тадэуш Вышкоўскі быў у яго найлепшым дарадчыкам у ажыццяўленні гэтых вялікіх капіталаўкладанняў па сучаснаму абсталяванню жывёлагадоўчай базы на хутары за лесам, а заатэхнік Анна Гаўрылюк вядзе тут пастаянны нагляд за правідловым адкормам і малочнасцю дойных кароў, якія цяпер

(Працяг на стар. 4)

НА МЯЖЫ

АБ НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ І ДЗЯРЖАЎНАСЦІ (XV)

Часта людзі ставяць як жа лагічнае і простае пытанне: чаму на працягу стагоддзяў утрымоўвалася на нашай зямлі і беларуская свядомасць і беларуская мова, а сёння, здавалася б, у прыхільных умовах, занікае адно і другое?! Няўжо з гэтага вынікае, што беларусы з XVIII ці XIX стагоддзяў былі больш свядомыя, самаахвярныя, паслядоўныя і верныя сабе, чым беларус канца XX стагоддзя? На так пастаўленыя пытанні можна адказаць даволі выразна і адназначна. Мы, сённяшняе пакаленне беларусаў, не з'яўляемся горшымі ад нашых продкаў з XVIII ці XIX стагоддзя. Дык чаму, можа хтосьці спытаць, яны захавалі родную мову і перадалі яе нам, а мы че губім і не перадамо наступным пакаленням? На так пастаўленае пытанне трэба адказаць наступным чынам. Беларускую мову ў XVIII ці XIX стагоддзі выратавала не высокая свядомасць нашых продкаў, а ЦЕМРА. Я ўжо бачу здзіўленне і абурэнне на тварах многіх чытачоў. І таму для большай яснасці яшчэ раз паўтараю: беларускую мову выратавала ў мінулым цемра. Беларускія сялянскія масы спачатку польскай алігархіяй, а пасля рускім самаўладдзем былі адрэзаны ад асветы і культуры. Сялянства на працягу стагоддзяў аставалася ў някранутых цывілізацыяй запаведніках уласнай мовы і ўласных традыцый. Цёмны селянін, не маючы асветы, ведаў толькі адну мову. Была гэта мова родная, беларуская. Ёю ён паслугоўваўся ад дзяцінства да смерці, яе перадаваў наступным пакаленням, яе захоўваў і развіваў. Вядома, аднак, што нават у тыя даўнія несправядлівыя часы аднаму на тысячу ці аднаму на дзесяць тысяч беларусу-селяніну ўдавалася здабыць адукацыю або прынамсі трапіць у горад і змяніць сваю класавую прыналежнасць. Частка беларусаў-сялян за такія ці іншыя заслугі пасля здабыцця элементарнай адукацыі станавілася мізэрнымі вясковымі ці маламестачковымі чыноўнікамі.

Ці многа іх было ў Беларусі? Напэўна некалькі дзесяткаў тысяч, а гэта ж вельмі многа, калі ўзяць пад увагу некалькімільённы беларускі народ. Калі б, аднак, гэтая „армія“ паставіла сябе на службу нацыянальных беларускіх патрэб, дык магла б зрабіць не мала. А як сталася на самай справе? На самай справе гэтая „армія“ амаль у 100 працэнтах здэнацыяналізавалася і пайшла на службу да рускіх або палякаў. У аграмаднай большасці названая катэгорыя людзей здрадзіла таксама роднай мове, пераймаючы мову польскую або рускую. І гэты момант яшчэ раз пацвярджае пастаўлены ў пачатку тэзіс аб тым, што асвета была адназначнай са згубай для беларускай мовы. І так яно асталося і да сёння. Як яно не парадаксальна і недарэчліва, але асвета і культура для беларуса абазначае практычна забойства для яго роднай мовы і культуры. Падумайма! У Народнай Польшчы былі такія гады, калі ў школах аднаразова вывучала беларускую мову больш як дзесяць тысяч дзяцей. Апрача гэтага, амаль тысяча вучылася ў беларускіх ліцэях і на аддзяленні беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта. У суме дзесяткі тысяч асоб сутыкнулася ў такой ці іншай форме з беларускай асветай. А гэта на 300 000 беларусаў у Польшчы не мала а нават многа. Калі б гэтыя людзі душой і сэрцам усрыньялі справу беларускай мовы, беларускай культуры і

(Працяг на стар. 8)

Весткі з Беларусі

ВЫТОКІ ПОСПЕХАЎ „АЗОТА“

У гродзенскім аб'яднанні „Азот“ нядаўна запушчана створаная заводскім сектарам навукі ўстаноўка па ўтылізацыі вадароду. Яна зберажэ прадпрыемству тры мільёны кубаметраў прыроднага газу ў год.

У гэтай пяцігодцы на „Азоце“ ўкаранёна больш за 200 наваўвядзенняў, якія далі эканамічны эфект амаль 10 мільёнаў рублёў. У аб'яднанні створаны спецыялізаваны ўчастак па выпрабаванню і вырабу новага абсталявання. Гэта намнога скарацілa шлях ад распрацоўкі новай тэхнікі да яе ўстаноўкі ў цэхах. Тут ужо выраблены сотні станкоў, машын, сродкаў механізацыі, якія рэзка павялічылі прадукцыйнасць працы на многіх аперацыях. У іх аснову пакладзены самыя прагрэсіўныя ідэі, выказаныя спецыялістамі "Азота" і супрацоўнікамі многіх навукова-доследчых устаноў краіны. З імі аб'яднанне падтрымлівае вельмі цесныя сувязі. Некаторыя навінкі, распрацаваныя тут, знайшлі прымяненне на газапромыслах Украіны, Комі АССР, Цюменскай вобласці.

ВЫСТАЎКІ

Выстаўка „Кніга і навукова-тэхнічны прагрэс“ прайшла ў Мінску. У яе экспазіцыі ў Доме кнігі было больш за 400 папулярных выданняў па праблемах развіцця сучаснай навукі і тэхнікі, матэрыялы пра перадавы вопыт у розных галінах народнай гаспадаркі.

На адкрыцці выстаўкі адзначалася, што цяпер кожная дзесятая кніга, якая выходзіць у Беларусі, — навукова-тэхнічнай тэматыкі. Цэлы шэраг сур'ёзных выданняў выпушчаны ў рэспубліканскай серыі „Навукова-тэхнічны прагрэс і развіццё вытворчасці“.

МІНСКАЕ МЕТРО

Менш за паўтара года працуе Мінскі метрапалітэн, а яго калектыў нядаўна прымаў юбілейныя віншаванні: перавезены 100-мільённы пасажыр. Тое, што ім стала зборшчыца Мінскага гадзіннікавага завода Валянціна Шаранава, натуральна, выпадковасць. Выпадковасць і тое, што адбылося гэта на станцыі „Парк Чэлюскінцаў“, на месцы, дзе 15 мая 1977 года экскаватар выняў першы коўш грунту на будаўніцтве першай лініі метро. Выпадкова, але сімвалічна.

СПОРТ

Перад пачаткам міжнароднага турніру бадмінтаністаў на прызы штотыднёвіка „Литературная Россия“ сярод кандыдатаў на перамогу называлася неадназразовая пераможца краіны магілячанка Святлана Бялясава. І яна апраўдала спадзяванні аматараў гэтага прыгожага віду спорту.

Спартсменка двойчы падымалася на верхнюю прыступку п'едэстала гонару за першыя месцы ў парным і змешаным разрадах.

З поспехам у апошні час выступалі прадстаўнікі рэспублікі і на чэмпіянатах краіны. Вось некалькі прыкладаў. „Золата“ і „серабро“ заваяваў мінчанін Сяргей Леанюк на першынстве Савецкага Саюза па тэнісу, якое прайшло ў Ерэване.

А на розыгрышы Кубка СССР па кулявой стральбе галоўны прыз заваявала зборная Беларусі. Найбольшы ўклад у агульнакамандную перамогу ўнеслі прызёры спаборніцтваў Ірына Шылава і Ігар Басінскі (Гродна), гамяльчанін Ігар Жаваранкаў.

НА ЗАХАДЗЕ БЕЗ ПЕРАМЕН

AIDS! ХТО ТВАЕ БАЦЬКІ?

Некалькі год назад амерыканская грамадска-рэлігійная арганізацыя „Чэрч оф сайентолоджы“ апублікавала некаторыя рассакрэчаныя дакументы Пентагона. Паводле іх, Пентагон і ЦРУ яшчэ ў 50-х і 60-х гадах праводзілі тайныя доследы новых відаў біялагічнай зброі ў густанаселеных раёнах ЗША і Канады, такіх, як Н'ю-Йорк, Філадэльфія, Вініпег. Над гэтымі раёнамі распыляліся ў выглядзе аэразоляў як імітатары баявых узбуджальнікаў хваробы, так і аслабленыя мікраарганізмы небяспечных вірусных захворванняў. „Заражаныя індывіды“ павінны былі разнесці бактэрыі больш чым па 200 гарадах Злучаных Штатаў. У выніку эксперыментаў выбухнулі эпідэміі, загінулі многія амерыканцы.

Вядома таксама, што ваеннае ведамства ЗША неадназразова праводзіла выпрабаванні вірусаў небяспечных захворванняў, наркотыкаў і псіхахімічных рэчываў на пацыентах клінік, добраахвотніках, вязнях, наркаманах. Дастаткова назваць праграмы (усяго іх звыш 150) „Сіняя птушка“, „Артышок“, „МК-Ультра“, „МК-Серч“. Кіраваў імі агент ЦРУ Ален. Яго галоўным памагатым быў псіхіятр Івен Камерон. Месцам для пачварных доследаў яны выбралі манрэальскі Алан Мемарыял інстытут. З дапамогай перманентных электрашокаў, снатворнага, утрымання ў цёмных камерах, гіпнозу і ўнушэння пацыентам „пазітыўных і негатыўных“ праграм паводзін ён імкнуўся зламаць волю людзей, пераўтварыць іх у бязмозглыя істоты.

Новае святло на злачынствы ЦРУ і Пентагона праліла справа Фрэнка Олсана. Ён з'яўляўся супрацоўнікам адной з ваенных хімічных лабараторый, якія вывучалі метады вядзення біялагічнай вайны. Аднойчы Олсан памылкова выпіў замест вады нейкую вадкасць, пасля чаго ўпаў у не паддаючыся апісанню стан. Перапуджаныя „медыкі“ з ЦРУ вырашылі схаваць яго ў клініку Роквіл (штат Мэрыленд), але спазніліся: Олсан выскачыў з 10-га паверха н'ю-йоркскага атэля. 22 гады Вашынгтон утойваў сапраўдную прычыну смерці вучонага.

Урэшце, Сідней Готліб. Гэтага эксперта з ЦРУ добра ведаюць у шматлікіх медыцынскіх інстытутах ЗША, якім ён шчодра раздаваў заказы на розныя доследы, у асноўным на маніпуляцыі чалавечым усведамленнем. Ён асабіста кіраваў і нязвыклымі эксперыментамі з удзелам прастытутак. ЦРУ наймала для дзяўчат лёгкіх паводзін апартаменты і забяспечвала іх гэтак званымі накаўтуючымі кроплямі, якімі ўсыпляліся даверлівыя кліенты. Затым у справу ўступалі медыкі...

Уся гэта інфармацыя разам з „загадкай AIDS“ наводзіць на сур'ёзныя роздумы. Салідная газета „Пэтрыот“, якая выходзіць у Індыі, проста выказала меркаванне, што AIDS — вынік „такіх жа бесчалавечных эксперыментаў Вашынгтона“. У пацвярджэнне сваёй пазіцыі яна прыводзіць наступныя факты.

Амерыканскі журнал „Армі рэсерч, дэвеламент энд экуізішн мэгэзін“ неадназразова пісаў аб тым, што ваенныя вучоныя з медыцынскага даследчага інстытута заразных інфекцыйных захворванняў, размешчанага ў Форт-Дэтрыку, вядуць работы ў галіне імуналогіі, і ў прыватнасці займаюцца пытаннямі штучнага ўплыву на імунную сістэму чалавека, вывучаючы механізм як набытага, так і прыроднага імунітэту.

Форт-Дэтрык вядомы тым, што ў яго лабараторыях ствараецца біялагічная зброя, а на яго палігонах у мінулым неадназразова праводзіліся розныя эксперыменты. Пасля афіцыйнай забароны Рычардам Ніксанам вырабу і выпрабаванняў гэтай зброі ў Злучаных Штатах Пентагон і ЦРУ зусім не адмовіліся ад іх, а, яшчэ больш засакрэціўшы работы, перанеслі рад доследаў на тэрыторыю іншых краін пад выглядам адкрыцця там медыцынскіх лабараторый рознага профіля.

Па кантракту з Пентагонам супрацоўнікі Сі-дзі-сі (або Цэнтр па кантролю за небяспечнымі захворваннямі ў горадзе Атланце) спецыяльна выязджалі ў Афрыку і Лацінскую Амерыку для збору матэрыялаў аб высокапатагенных вірусах, якія не сустракаюцца ў Еўропе і Азіі. Інфармацыя потым апрацоўвалася ў Форт-Дэтрыку. У выніку, даказвае „Пэтрыот“, і ўдалося вылучыць зусім новы тып віруса — AIDS. Рэшта — „справа тэхнікі“. Вірусам заразілі, відаць, частку донарскай крыві. Асобныя выпрабаванні, магчыма, праводзіліся і ў Гаіці, а таксама на ізгоях грамадскасці — наркаманах, гомасексуалістах, валацугах...

В. З.

ДРУЖБА ЯДНАЕ

Дзень 7 лістапада б.г. красаваўся ў цёплых промнях дружбы. У Гайнаўцы праходзіла народнае святкаванне, прысвечанае польска-савецкай дружбе. Арганізатарам быў гурток ТППР Ваяводскага саюза сялян і сельскагаспадарчых арганізацый у Беластоку.

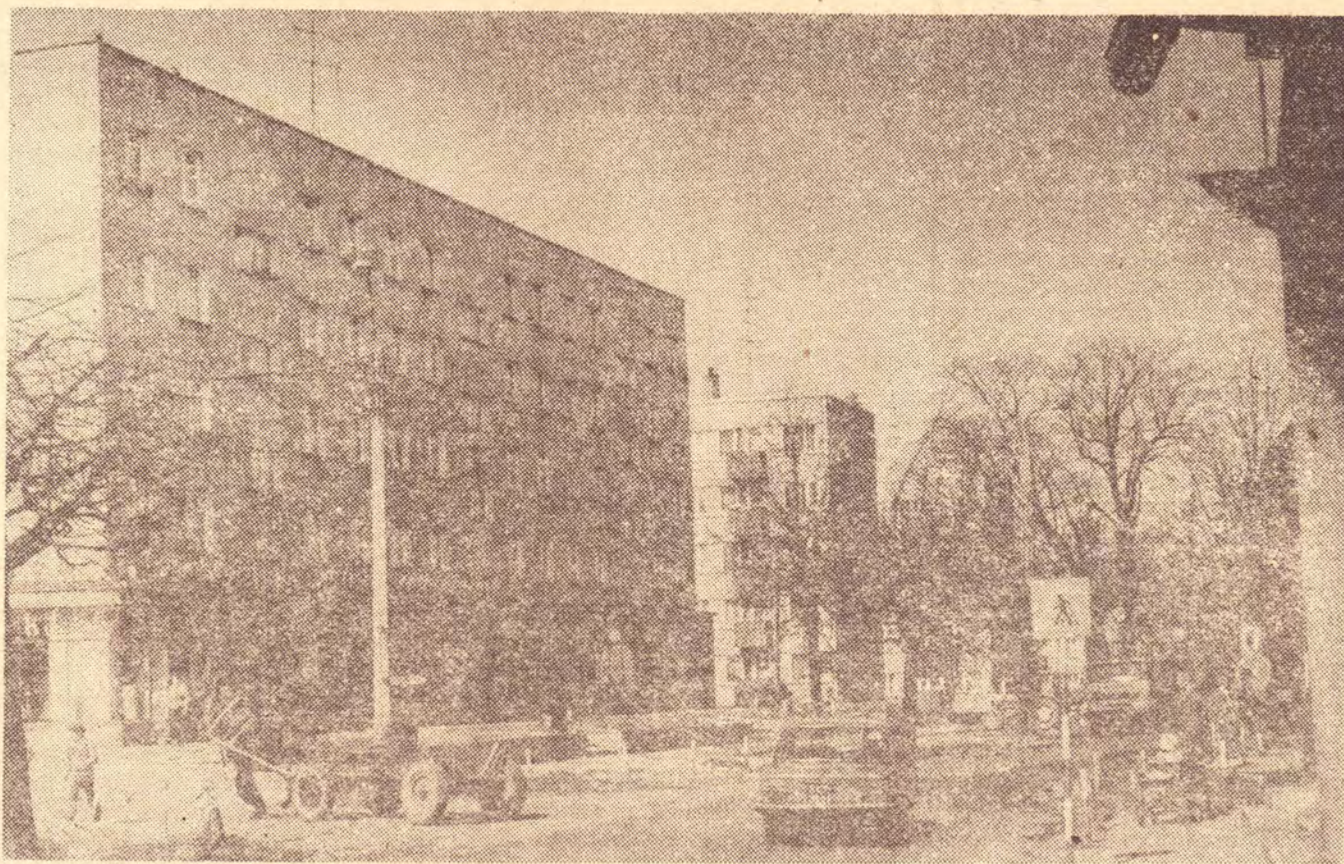
Урачыстасць пачалася перад поўднем ускладаннем вянкоў на магілках салдатаў Савецкай Арміі — вызваліцеляў Гайнаўшчыны. У промнях ласкавага сонца, у пошуме жальбы дрэў удзельнікі народнага святкавання клалі кветкі ўдзячнасці і пашаны 1223 афіцэрам і салдатам, што засталіся назаўсёды ў нас.

Затым у Гайнаўскім доме культуры прайшла ўрачыстая акадэмія. Прысутнічалі савецкія госці: Фёдар Міцыел — Генеральны консул у ПНР, прадстаўнікі савецкага пасольства, члены партыйна-прафсаюзнай дэлегацыі з Гродзенскай вобласці і працаўнікі перапампоўвачнай станцыі ў Адамове нафтаправода „Дружба". У акадэміі прымалі ўдзел: Станіслаў Ксенжык — дырэктар Дома савецкай культуры ў Варшаве, Здзіслаў Замбжыцкі — старшыня Краёвага праўлення Саюза сялян і сельскагаспадарчых арганізацый, Уладзімір Каладзеюк — I сакратар ВК ПАРП у Беластоку, іншыя прадстаўнікі ваяводскіх і мясцовых палітычных улад і грамадска-гаспадарчых арганізацый, прадстаўнікі сялян і працаўнікоў сельскагаспадарчых кааператываў Беласточчыны. На акадэміі былі ўручаны залатыя значкі ТППР: гурткам вясковых гаспадынь у Курашаве і Райску, СКР у Вышках і многім дзеячам ТППР. З прамовай, прысвечанай 68-ай гадавіне Вялікага Кастрычніка, выступіў старшыня гуртка ТППР у ваяводскім праўленні Саюза сялян Мікалай Андраюк. Затым выступіў Леанід Сікора — член абкома Камуністычнай партыі Беларусі ў Гродне. Ён падкрэсліў, што цяпер няма важнейшай задачы ад неабходнасці захавання міру на зямлі, што нашы братнія народы пацярпелі вялікія страты ў гады вайны і таму так цэнім дружбу і братэрства народаў.

Удзельнікі народнага святкавання ў Гайнаўцы выступілі з заклікам да мілітарысцкіх сіл на Захадзе спыніць гонку ўзбраенняў і накіраваць навуковы і эканамічны прагрэс для забеспячэння дастатку людзям ва ўсім свеце. Такім усеагульным голасам прысутных закончылася акадэмія.

У памяшканнях Дома культу-

(Працяг на стар. 5)

На гайнаўскій вуліцы. Фота Юркі Трачука.

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

ДЫЯЛОГ АБ КАНЦЫ СВЕТУ

„Мы прыйшлі прыпомніць вам і даць вам магчымасць пазнаць праўду, якая збавіць вас ад вечнай смерці і дасць жыццё ў новым свеце", — сказала адна з дзвюх жанчын, якія стаялі ля дзвярэй з Бібліяй у руках. „Не прыйшлі вы да мяне з сякерай, а з словам, уваходзьце", — адказаў ветліва гаспадар.

Жанчыны ўвайшлі ва ўтульны пакойчык, выгадна селі. Старэйшая з іх пачала гартаць старонкі Бібліі, якую падала ёй маладая дзяўчына, і спакойным голасам пачала гаварыць аб набліжаючымся канцы свету. „Сведчаць аб гэтым, — гаварыла яна, — страшныя войны апошняга часу, забойствы, катастрофы і шмат іншых знакаў". Калі ўжо жанчына скончыла свой вывад, гаспадар, які дагэтуль спакойна з увагай яе слухаў, сказаў: „Трэба сказаць, што ўсё, што вы сказалі, гэта праўда, аднак усе гэтыя падзеі былі і раней: у старажытнасці, ці нават у біблейны час. Войны і раней былі і можна сказаць, што ў тадышні час былі яны сусветныя, бо свет тады быў зусім малы. Войны былі заўсёды страшныя, крывавыя, а слёзы блізкіх таксама горкія, як і цяпер. Можа здаецца нам, што смерць у прыгожых панцырах, бліскучых шлёмах, на прыгожых конях смерць ад мяча або стралы гэта нейкая іншая смерць. Катаклізмы былі і раней, бо залежныя яны ад прыроды, былі засухі і былі патопы. Праўда, што катастрофы былі іншыя, бо ўпасці з каня не такая вялікая пагроза як разбіцца сучасным самаходам. Але трэба прызнаць, што з гэтай тэхнікай лягчэй нам жыць. Наблізіліся краіны і далёкія кантыненты. Мігам можам даведацца, што здарылася на другім канцы свету. Ведаем шмат і добрага і дрэннага. Тады ніхто нікога не ведаў, аб нічым не чуў. Таму і здаецца, што „наш свет" вельмі злы. Пакражы, забойствы, нешанаванне дзецьмі бацькоў, чужаложніцтва быццам вырасло цяпер. А скажыце, праўда гэта? Вы ж, дарагія жанчыны, ведаеце, што аб гэтым напісана было ўжо на табліцах, дадзеных Богам Майсею. Падумайце, колькі тысяч год назад існавалі ўжо гэтыя праблемы. І на жаль, на свеце нічога не змянілася. І сам Майсей не стрымаў слова. Напісана было „не забівай", але калі ягоныя суайчыннікі не хацелі ісці з Егіпта ў Канаан, ён загадаў забіваць апорных. „Бог Ягова яго пакараў, памёр ён на чужой зямлі", — перапыніла жанчына. „Не ведаю, ці гэта было пакаранне", — адказаў гаспадар з недаверам у голасе. — Кралі людзей таксама, нават масава, і нават каралеву ўкралі і вайну за яе вялі. А называлася яна Пекная Галена".

Маладая дзяўчына, якая дагэтуль спакойна прыслухоўвалася, спыталася ціха: „Пекная была?" „Напэўна". — адказаў з усмешкай гаспадар. — Можна сказаць адно, — працягваў ён далей, — што ўсё напісане ў Біблії было, ёсць і будзе. Ці будзе канец свету, аб якім гаворыце? Як гэта разумець? Як знішчэнне зямлі? Яна не такая малая — гэта раз. Другое — каму пры-

(Працяг на стар. 11)

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

НА СВАІМ WYDZIEDZICZENI JAK GDYBY

Якія мы людзі?

Для палякаў дзевятнаццатае стагоддзе закончылася ў першую вялікую вайну. Для нас — у другую. Прыкладаў найбольш тут цывілізацыйнага характару (пачаткі скоку ў дабрабыт). Але звярну тут увагу чытача і на эмацыянальны бок: занапад панняцця тутэйшасці (польскі сялянін спакойна перастаў быць „тутэйшым" да 1914 г.). Наш жа беластоцкі разліў тубыльства трапіў у гэткую „цэнтрыфугу" раптоўных здарэнняў ды падзей, што з яго пачалі, так сказаць, цячы розныя гатунні смятаны і малака... Пры першых яе пасляваенных ужо абаротах мясцовы клас сялянства з беларусамоўнай фізіяноміяй распаўся на дзве часткі паводле рэлігійнага прынцыпу (што раней у даванне, не так драпежна кідалася ў вочы). Прычына таму — нявырасласць беларускага нацыянальнага каталіцтва і асаблівая агрэсіўная роля касцёла ў польскай дзяржаве. Даўні ж кваліфікант на тутэйшых „рускай веры" і „польскай веры" перастаў функцыянаваць, як тыя два бакі аднае медалі (г.зн. тутэйшасці, якая па сваёй бязвольнасці захоўвала нейтралітэт у вэрхале гісторыі, што здзяйснялася найчасцей па маёнтках, фабрыках і гарадах). Прыналежнасць да „польскай веры" паступова пераўтваралася ў працэс далучэння да польскай нацыі і, аўтаматычна, адыходу ад тутэйшасці, у сувязі з чым страчвала свой сэнс тая другая, як быццам для раўнавагі, „руская" дэкларацыя.

Так, але што ж з ёю было нам далей чыніць? Рэдукцыя формы „руская вера" толькі ў „рускі" (ён рускі, яна руская) давала, праўда, эфект жаданай адрозненасці, але не меса ў духоўна так змененым свеце, зноў няясным, палітыка з шырокага свету, урэшце, захапіла да апошняй хаты і вёскі.

Быць „рускай веры" гэта, як хутка выявілася, не тое самае, што быць „рускім". Мой сусед, што быў „польскай веры" — ужо паляк, пане, а я цяпер хто? А ўсе ж мы агулам з тутэйшых, ад дзядоў-прадзедаў на зямлі гэтай роднай, і мне і яму. Ну дык хто я? Гмінная ўлада, сяк-так асвечаная ўцалелымі ад вайнаў і рэпатрыяцыяў КПЗБ-оўцамі ды грамадоўцамі, падказала выйсце: беларус ты, беларусы вы! Пры савецкай уладзе, у Грабаўцы адзін Васька Петручук крыкнуў на грамадскім сходзе, што хоча... „рускую" і „беларускую" школы, і ўсе рагатнулі, не бачачы ніякай розніцы ў тым (адзін настаўнік зразумеў яго).

У касцёле молішся, значыць, паляк ты. У царкве ж — беларус. І зноў, дзякуй Богу, стала ўсё неяк ясна. Мова і ў навапалякаў тых засталася тутэйшаю па сённяшні дзень, „простаю", бо для культурных яна „твёрдая такая" або „брыдкая" (другі тэрмін з-пад Саколкі). Праяснілася, аднак, не надоўга: масавыя ўцёкі ў фабрычныя гарады плюс абавязковая адукацыя ўварнулі

(Працяг на стар. 5)

ХТО ДАПАМОЖА МНЕ НАВУЧЫЦЦА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ?

Od niedawna jestem prenumeratorem „Niwy”, każdy numer czytam z dużym zainteresowaniem, ale ponieważ lektura ta powoduje powstawanie wielu pytań, przekraczających liczbę znajdywanych tam odpowiedzi, postanowiłem napisać ten list.

Mam 29 lat, z wykształcenia jestem biologiem, pracuję w Wydziale Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Urzędu Miejskiego w Kaliszu, zaś moje zamiłowania to turystyka, etnografia i językoznawstwo (to już w bardzo amatorskim wydaniu). Od kilku lat interesuję się wszystkim, co słowiańskie. Szczególnie zajmują mnie historia, geografia i etnografia Słowiańszczyzny Zachodniej i Wschodniej. Ponieważ jest to temat nie rzeka, lecz ocean, z konieczności bliżej jestem w stanie poznawać tylko tematy niektórych narodowości i grup etnicznych. Do tej pory udało mi się cośkolwiek poznać Łemków i Kaszubów. Teraz chciałbym bardzo przeżyć prawdziwe spotkanie ze wszystkim, co białoruskie. I tu właśnie zaczynają się moje prośby do Państwa. Ponieważ „Niwa” jest przeznaczona dla czytelnika, który z własnego doświadczenia i podwórka zna ogromną większość spraw poruszanych na jej łamach, wiele tematów czytelnik z innej części Polski widzi fragmentarycznie, bądź nawet jest zaskoczony ich istnieniem. Dlatego bardzo proszę o informacje na temat zakresu i sposobu działania Waszego Towarzystwa, ilości, rodzaju i siedzibach zespołów amatorskich wszelkiego rodzaju, organizowanych imprezach, o rozmiarach i możliwościach szkolnictwa białoruskiego w Polsce itd., itp.

Jeżeli istniałaby taka możliwość, to prosiłbym bardzo o umożliwienie mi korespondencyjnego kontaktu z kimś spośród rówieśników - Białorusinów o podobnych choć trochę zainteresowaniach, kto jednocześnie miałby ochotę dopomóc mi przy nauce Waszego języka. (Słowo pisane rozumiem co prawda dobrze, ale z mówieniem już gorzej, a gdybym miał sam coś napisać czy rzec — to już kompletna klapa).

Ponieważ bardzo liczę na możliwość spełnienia się tej ostatniej prośby — marzenia, dodam jeszcze kilka informacji o sobie. W trakcie studiów pracowałem pięć lat w studenckim centrum radiowym, interesuje mnie dziennikarstwo kulturalne i popularno-naukowe (teraz już biernie), śledzę uważnie sprawy mniejszości narodowościowych w naszym kraju: od wszystkich Słowian, przez Greków, Cyganów i innych aż po Karaimów, uwielbiam hodowanie w domu wszelkich małych stworzeń ziemnych i wodnych i czasami pisuję coś do rymu i do... szuflady.

Pozdrawiam serdecznie.

Mirosław Karolak
ul. Babina 6-7/7
62-800 Kalisz

P.S. Czy któraś z księgarni na terenie kraju prowadzi sprzedaż wysyłkową wydawnictw białoruskich, a jeśli tak, to czy jest możliwe uzyskanie informacji o książkach, które są obecnie dostępne?

Ад рэдакцыі. Шчыра вітаем Вас у нашай чытацкай сям'і. Мы ўпэўнены, што Ваш ліст знойдзе дарогу да сяброў, якія дапамогуць Вам пераадолець першыя цяжкасці. Частку інфармацыйнага матэрыялу высылала Вам ГП БГКТ. Кнігарня, якую шукаеце, у Беластоку ёсць: "Dom Książki", ul. Kilińskiego 10, 15-085 Białystok.

Інфармацыю аб новых кнігах, якія туды паступаюць, друкуем у рубрыцы „Беларускія кнігі".

ЦЯЖКІ ХЛЕБ

(Працяг са стар. 1)

версітэце ў Мінску, пяць гадоў працаваў у Настаўніцкай студыі ў Беластоку, дзевяць год — у БГКТ, пяць гадоў — у ЗУСе ў Беластоку, ну і ў ІКМ — разам дабіваю 39 гадоў. Ніколі не меў часу на „паўэтаты" ў іншых установах, не атрымліваў наган але і ўзнагарод згодна з укладам працы — яны былі заўсёды ў маім адчуцці сціплыя, праўдападобна, з увагі на розныя пляткарскія дэвоцкія этыкеткі перыяду працы ў БГКТ. Падарвала мне гэта інвенцыю на некалькі гадоў. Калі такія ж этыкеткі пачалі прыклейваць іншым дзеячам таварыства, я перастаў гэтым перайма́цца. Маю я і Залаты, і Кавалерскі крыжы, і „Заслужаны для Беласточчыны", і іншыя ўзнагароды.

— Што з навуковай дзейнасцю?

— Апрача працы ва ўстановах мяне доўгія гады абцяжвала сям'я, дапамога бацькам і цесцям у іх гаспадарцы. Без вёскі жыць нельга; гэта ж нашы карэнні — фізічная праца ўздзейнічае вельмі карысна на стан здароўя. Незалежна ад усяго я ніколі не адрываўся ад навуковай дзейнасці. Звязваў яе толькі з месцам працы, таму спачатку быў вядомы чытачам „Нівы", а потым — настаўнікам. Агулам маю ўжо каля 40 аўтарскіх аркушаў публікацый на беларускай, польскай і рускай мовах, сярод якіх манаграфія Гайнаўская павета, паўднёвы усход Беласточчыны, этнаграфічныя артыкулы (народная архітэктурная разьба і іншыя), суаўтарства трох кніжак аднатаванай бібліяграфіі: пісьменнасць, часапісьменнасць Беласточчыны за трыццаць гадоў і дакументацыйныя карты двух гадавікоў „Кантрастаў", брашура аб абсталяванні геаграфічнага кабінета, некалькі артыкулаў з галіны зусім новай — прагназаванне настаўніцкіх кадраў у Беластоцкім і Сувальскім ваяводствах, а таксама па методыцы навучання геаграфіі.

Мала хто ведае, што я ўжо звыш 20 гадоў з'яўляюся членам рэдакцыйных камітэтаў у БГКТ і ў сваім Інстытуце або што мне выпала падрыхтаваць Беларускі каляндар на 1984 год, які мае выразную сувязь з выпрацаванай канцэпцыяй шасцідзесятых гадоў.

Па меры сваіх магчымасцей далей працягваю навуковую працу, у даны момант рэалізую цікавую тэматыку. Натхненнем быў і астаецца далей мой універсітэт, добрыя і зычлівыя яго настаўнікі і калегі, а таксама БГКТ і „Ніва".

— Як ацэньваеш сваю працу ў БГКТ з перспектывы амаль 20 гадоў?

Уладзімір Юзвюк

— Маю працу няхай ацэньваюць іншыя — самому рабіць гэта няздручна. Магу толькі сказаць, што цяжкі гэта кусок хлеба. Працаваць трэба з поўнай аддачай, многа, а ацэнка бывае розная. Мне давялося дзейнічаць у даволі спрыяльным перыядзе. Наступныя гады былі, бадай, цяжэйшыя, а сучасныя ізноў добрыя. Да таго частыя змены на кіруючых пасадах адмоўна ўздзейнічалі на працу БГКТ. Я цешыўся, калі эстрада „Лявоніха" і нашае кіно давалі ў год па трыста імпрэзаў для сялян, моладзі, калі ўзрастаў лік актыву, дакладаў, аўтарскіх сустрэч, публікацый, аматарскіх гурткоў, школ з навучаннем беларускай мовы, экспанатаў у Этнаграфічным музеі, кніжак у бібліятэцы БГКТ.

— Тваё найвялікшае дасягненне?

— Хіба тое, што з простых сялян пераскочыў у дактары дзякуючы ахвярнай працы. Мне дапамогі на месцы не было, хутчэй перашкоды. І яшчэ адно — учціўасць ва ўсім, пачынаючы ад адносін да працы, да людзей, да фінансаў і гэтак далей. Гэта ж важна, калі чалавеку даверают. А іншыя дасягненні? Жыццё зусім не змарнаваў, але няма і дасягненняў. Здаю сабе справу з таго, што найпрыгажэйшыя гады майго жыцця прыпалі на вайну, якая паралізавала маладыя сілы — шчасце, што астаўся жывы. Толькі дзякуючы сваіму неспакойнаму характару выйшаў у свет і звязаўся з Беласточчынай, чаго не шкадую. А можа найвялікшае дасягненне яшчэ перада мною?

— А як выглядаюць справы, звязаныя з грамадскай дзейнасцю?

— Грамадскім чынам працую многа, асабліва калі адчуваю патрэбу аказання пэўным установам дапамогі. Апошняе дзесяцігоддзе — у ТППР, дзе з'яўлюся членам ваяводскага праўлення, лектарам, членам дзвюх камісій, старшынёю акадэмічнага турніру рускай мовы і ведаў па СССР. Прычына простая: наша гаспадарка перажывала цяжкі грамадска-эканамічны крызіс і патрабавала значнай устойлівай дапамогі, якую цэлае 40-годдзе атрымлівала з Савецкага Саюза. Тым часам грамадскасць жыла не найшчаслівейшай гістарычнай мінуўшчынай або паэзіяй перыяду рамантызму. Я не ігнарую гісторыі, але з яе дасведчанняў гаспадарчае становішча краіны і наша не палепшыцца. Трэба было ўзняць тэму польска-савецкага эканамічнага супрацоўніцтва, што заняло мне

НА ХУТАРЫ ЗА ЛЕСАМ

(Працяг са стар. 1)

зышлі ўжо з пашы і знаходзяцца пад дахам гэтай прасторнай абоpы, на якой красуецца ганаровая зялёная табліца з залатым надпісам „Залатая веха".

*

Якім цудам яна завандравала ў гэтую глухамань?

Гэтае пытанне не давала мне спакою. То ж нездарма я столькі пісаў аб гэтым месцы, дзе, здавалася б, толькі адны д'яблы гуляюць у хованкі, а куды неабходна было перавезці дзесяткі тысяч цэглаў, многія тоны жалеза, вапны, пяску, цэменту і жужалю...

І стаіць вось гэтая абора, а побач яе — таксама прасторная клуня, таксама мураваная, з гэтай белай цэглы, з сілікатных блокаў, з якіх кожны важыць да дзесяці кілаграмаў. А Паплаўскі нацягаў іх столькі, што хапіла на абору і клуню ды яшчэ асталася вялікая горба гэтых сілікатаў, акуратна зложаных і прыкрытых ад дажджу і снегу, чакаючы свайго прызначэння.

— Усе матэрыялы, — гаворыць гаспадар, — пастаўлялі мне аж з Беластока. Здаралася, што шматтонны грузавік тапіўся на лясных дарогах пад сваім цяжарам, і тады неабходна было падчапляць да яго нават і два трактары.

— А што з гэтымі матэрыяламі, што ў вас асталіся? Можа прадалі б? — жартую.

— Вунь бачыце хатку нашу? — паказаў гаспадар пастарэлую, традыцыйную драўляную хатку, якая неяк сарамліва, быццам бедная сіротка, прытулілася да гэтай крыклівай сучаснасці. — То ж унукі ўжо растуць. Пара і жыллё абсталяваць, — сцвярджае Хведар Паплаўскі. Хто цяпер захоча аставацца ў дзедаўскай хатцы?

*

Сапраўды, гэтая праблема, праблема перайма́ння гаспадарак ад пастарэлых бацькоў не чужая таксама і жыхарам вёскі Боркі. Можа тут яна праяўляецца яшчэ болей балюча, чымсьці ў іншых раёнах Беласточчыны. У лесе за Боркамі абсталявалі сваю лагерную базу беластоцкія гарцэры. Прыязджаюць сюды зімой і летам, наладжваюць свае заманлівыя гульні, паходы, вогнішчы і танцы. Мясцовыя дзяцюкі глядзяць на ўсё гэта і зайздросцяць, бо ім, сялянскім дочкам і сынам, неабходна ўставаць на досвітку, каб выгнаць кароў на пасбішча, каб памагаць бацькам у полі або даглядаць дома малодшых брацікаў і сястрычак. А так хацелася б з гэтымі гарцэрамі! І замацоўваюцца ўяўленні аб райскім жыцці ў горадзе.

Солтыс вёскі Боркі, Аляксандр Хомчык, сам ужо чалавек не першай маладосці, кажа мне, што побач 18 дзейсных гаспадароў жыве ў Борках амаль 30 рэнцістаў, якія ў замен за пажыццёвую пенсію аддалі дзяржаве сваю зямельку-карміцельку, бо іх дзеці рашылі, што ў горадзе будуць яны шчаслівейшымі.

*

Разумею тады намаганні Хве-

ў апошнім пяцігоддзі каля паўтысячы гадзін. Сярод актыву ТППР, а таксама настаўнікаў мае даклады выклікалі вялікае зацікаўленне. Паводле дыскусіі можна меркаваць, што наша грамадскасць была і ёсць у гэтых пытаннях недаінфармаваная, чамусьці сродкі масавага пераказу аднабакова інфармуюць толькі аб дастаўках з Савецкага Саюза. Неабходна паказваць экспарт і імпарт, які замыкаецца 35-40 прац. замежнага тавараабароту Польшчы. Гэта ж імпануючы паказчык!

У БГКТ таксама нешта раблю: пасяджэнні Галоўнай рэвізійнай камісіі і Прэзідыума ГП, у выдавецкай дзейнасці, але як лектар — мала выкарыстаны.

— Што з перспектывы свайго вопыту ты хацеў бы падказаць сённяшняй генерацыі дзеячоў таварыства?

— Не думаю, каб дзеячы сучасныя ва ўсім былі іншыя ад дзеячоў майго перыяду. Сённяшняя генерацыя больш адукаваная і можа крыху менш ахвярная ў сваёй масе. Але гэта наша будучыня, якой трэба прысвячаць максімальную ўвагу.

Што падказаць дзеячам таварыства? Каб добра працавалі ў сваіх установах, былі сумленнымі, каб вакол сябе тварылі шчырую інтэрнацыянальную атмасферу, папулярызавалі ў сваім асяроддзі дзейнасць таварыства, „Ніву“. Зычлівыя нам сябры-палякі ўспрымуць усё гэта з зацікаўленнем, а ацэнка ворагаў нас не цікавіць. Я лічу за вялікае асабістае няшчасце кожнага чалавека, калі ён трапіць у вір канспірацыі невядома чаму і супроць каго. Тварэнне вакол атмасферы тайны, нейкай нелегальнасці, падазрэння ў варожасці да краіны проста шкодна грамадска і не ведаю, чаму яна ўладамі не дэмаскуецца. А можна было б яе змяніць на мясцовы пралетарскі патрыятызм, у якім знайшлося б раўнапраўнае месца і на веліч суседзяў-палякаў і на гордасць нашай нацыянальнай меншасці крыштальна чыстага беларускага народу.

Гутарыў **А. Барскі**

ДРУЖБА ЯДНАЕ

(Працяг са стар. 3)

ры можна было аглянуць выстаўку дасягненняў суседніх рэспублік СССР: Беларусі і Літвы.

Быў наладжаны кірмаш савецкага друку, які выклікаў вялікае зацікаўленне. Была нагода купіць кніжкі з творамі рускай і савецкай літаратуры, папулярна-навуковую літаратуру і кніжкі для дзяцей. Шкада, што не было кніжак на беларускай мове. Можна было пасмакаваць прадукты з кааператываў спажывецкай вытворчасці.

У вялікай зале прайшоў канцэрт, прысвечаны Кастрычніку. Пачаўся „Паклонам Рускай рэвалюцыі“ — дэкламацыяй ліцэіста Аляксандра Барысюка. Калі адкрылася заслона, на памастацку ўпрыгожанай сцэне выступіў вакальна-інструментальны калектыў „997“ з раённага Аддзела ўнутраных спраў у Гайнаўцы. Салістамі былі добра нам знаёмыя Мар'ёля Пшыходская і Дзмітры Тыханюк. Элегантныя парадныя мундзіры выступаючых дапаўнялі ўзнёсласць спяваемых імі песень пра Айчыну, пра змаганні і перамогу. Не заўсёды было так спакойна на нашай зямлі, і балючая памяць застаецца да сёння. Паўшыя героі вучаць нас любві да народнай краіны. Публіка бурнымі воплескамі ўспрымала маладзёжны ансамбль. У наступнай дэкламацыі (Анны Швед — працаўніцы мясцовага Дома культуры) гаварылася, што мірнае жыццё патрэбна дзеля таго, каб раслі і гулялі на зямлі дзеці ўсіх народаў. Ці ж можна знішчыць іх шчасце вайной? На сцэне з'явілася расспяваная група дзяўчынак і хлопцаў з Падставовай школы № 2 у Гайнаўцы. Дзеці спявалі і гулялі, дорачы дарослым усмешку і вясёласць. Заявілі, што хочуць вучыцца і працаваць на хвалу краіны. Пераказалі прывітанні сваім сябрам-піянерам у Краіне Саветаў. Падзякавалі за шчаслівыя гады свайго дзяцінства. Гледачы былі ўзрушаны да слёз і ўзнагародзілі цёплымі воплескамі канцэрт дзіцячай групы. Пасля выступілі дэкламатары з тэкстамі падзякі за дапамогу, што прыходзіць да нас з Усходу. У доказ удзячнасці з канцэртам выступіў беларускі хор Гайнаўскага дома культуры. Спачатку спяваў папулярныя рускія песні пра мужнасць савецкага народа ў ваенны час і пра красу мірнага жыцця. Пасля паняслісяпаляцелі чароўныя беларускія песні. Гайнаўскія „самаграі“ чарговы раз прадэманстравалі рост свайго майстэрства пад мастацкім кіраўніцтвам Аляксандра Лукашука.

Багаты канцэрт Гайнаўскага дома культуры быў падрыхтаваны ўласнымі сіламі. Выступалі самадзейнікі, але выкананне было на высокім узроўні. Вялікая ў гэтым заслуга працаўнікоў дома культуры на чале з дырэктарам Мікалаем Бушко. Канцэрт закончыўся сумесным выступленнем усіх выступаючых з песняй-заклікам „Хай заўжды будзе сонца!“ Да іх са спевам і бурнымі воплескамі далучылася публіка.

Народнае святкаванне польска-савецкай дружбы працягвалася вечарам каля вогнішча ў Белавежскай пушчы. Надалей сустрэча праходзіла ў сардэчнай і дружнай атмасферы. Адзін з савецкіх гасцей проста сцвердзіў: „Я как дома побывал“.

Неабходна падкрэсліць добрую арганізацыю такога багатага мерапрыемства. Словы падзякі і пахвалы належацца дзеячам ТППР з Ваяводскага праўлення Саюза сялян і сельскагаспадарчых арганізацый у Беластоку: Мікалаю Андраюку Пятру Мікалаевічу, Аляксандры Маслоўскай, Барбары Куклінскай, Яніне Дудзюк і іншым.

Ян Мордань

(Працяг са стар. 3)

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ?

назад блытаніну яшчэ горшую. Беларусаў каторы ўжо раз моцна паменшала, калі выявілася, што прабыванне ў царкве не перашкаджае гаварыць у ёй папольску ды адчуваць сябе палякам. Адназначнасць: праваслаўны — беларус пахілілася ды растапілася, бы тая свечка ў тлуме перад іконаю. Гэта дрэнна ўплыло на наша самаадчуванне, з'явіўся комплекс „апошняга магіканіна“, хоць выраслі мы, за гэты час, калі можна гэтак суцяшаць сябе. Беларусам надалей дэкларагаўся той, хто прынамсі трохі хліснуў беларускай культуры, патрымаў у руках родную кніжку, а чытачы „Нівы“ дык беларусы яны над беларусамі! І тут дакранаемся мы да сутнасці нацыі, да яе культурнай прыроды. Не мог быць беларусам, мог быць адно „тутэйшым“ колішні бедны ды зацюканы селянін, які „ні чытаці, ні пісаці“. Разам з асветаю адчыніўся ж доступ кожнаму да культуры наогул, і да беларусчыны ў прыватнасці. Ці ўсім ён адчыніўся, да гэтай беларусчыны? Вядома, што не. Калі б гісторыя была такая просценькая ды справядлівенькая, як на наш даверлівы розум, то сёння мы не плакалі б, што няма каму перадаць спадчыну сваю, бо дзеці нашы павырасталі на небеларусаў; небеларускай яны культуры, нораваў і поглядаў, знацьведаць не хочуць усяго, што наша, кроўнае. І па меры таго, як прыбывае нам унукаў і сем'і робяцца тлумнейшымі, дык мы са сваёй беларусчынай у іх пераўтвараемся ў нейкіх чужынцаў.

Даступнасць беларускага. Не гаворачы нават пра тое, што ўсё беларускае зусім не ляжала ў абсягу выцягнутае рукі, каб дабрацца да таго, трэба было намаганняў. Часамі даволі пакутлівых. А цалкам без сэнсу яно ўсім тым, у каго не з'явіўся хаця б смак „на сваё“, — беларуская культура ўвесь час была нечым неабавязковым, нечым такім, пра што часта чулася злоснае або здзіўленае пытанне: А НАШТО ЯНА НАМ? Хлеба яна табе дасць ці шчасце ў жыцці?! Наадварот, надалей заставацца беларусам, сабою, асабліва ва ўмовах змешанага насельніцтва, абазначала быць у чымсьці меншым.

Таму беларусы духам і мовай трымаюцца толькі ў тых ваколіцах, дзе няма патрэбы ў тым, каб прыкідвацца кімсьці іншым, пералазіць з тае нашай меншасці ў польскую большасць, дабіваючыся сваіх надзённых справаў (у вёсках з праваслаўным насельніцтвам перш за ўсё). А пачынаючы ад мястэчак — ад усіх тых Кляшчэляў, Мілейчыцаў, Нарваў, Міхаловаў, Крынкаў, — дзе быццё беларускім чалавекам не ёсць запростае, натуральнае — беларускае відаць толькі па тых, каму беларуская культура, слова беларускае **і м п а н у е.** **Толькі па тых! Іншыя ж утвараюць, нечуваную раней, грамадскую групу т.зв. польскамоўных беларусаў, людзей добрых і зычлівых, працавітых і акуратных, але без пачуцця духоўнага спадкаемства, wydziedziczonych jak gdyby.**

Аляксандр Анташэвіч

дара Паплаўскага, які рашыў даказаць сабе, сваім дочкам, зяцю і ўнукам, што далёка ад праязных дарог, ад шумлівых гарадоў таксама можна жыць шчасліва і багата, вельмі багата! Трэба толькі адважыцца на здзяйсненні вялікага маштаба.

Хведар Паплаўскі нарадзіўся ў 1926 годзе. Па бацьку атрымаў 12-гектаровую гаспадарку, якая нічым асаблівым не адрознівaецца ад іншых гаспадарак у гэтым наваколлі. Цяпер за Хведарам Паплаўскім лічыцца амаль 36 гектараў зямельных угоддзяў. Гаспадарку сваю павялічваў ён за кошт дзяржаўнага фонду зямлі. Яна поўнасцю механізавана. Пераканаўся я ў гэтым, пабываўшы разам з гаспадаром у яго сучасна абсталяванай аборы. Яна 12x30 метраў. Тут 18 адсекаў для кароў, 12 месц для букатаў (мясных бычкоў), 2 групавыя адсекі для цялят і выдзеленае месца для каровіных родаў. Пасярэдзіне прасторны калідор, па якім трактарам свабодна можна праехаць, каб адразу запраўляць кармы ў бетонныя жолабы. Вада падаецца з уласнага водаправода, паенне аўтаматычнае, даенне механізаванае — даяркай „Альфа-Ляваль“, з падвойнай конаўкай...

— З гэтай аборы, — інфармуе Анна Гаўрылюк, — гаспадар пастаўляе кожны дзень у сярэднім 250-260 літраў малака.

Хведар Паплаўскі — выдатны гаспадар, жывёлавод.

*

У кожнага тутэйшага селяніна былі аднолькавыя шанцы. Дзяржаўнага фонду зямлі астаецца тут яшчэ многа. Можна яго браць колькі хочаш. Але толькі Хведар Паплаўскі адважыўся выкарыстаць гэтыя шанцы, каб свой хутар за лесам пераўтварыць у астравок сучаснай высокатаварнай гаспадаркі. Не пабаяўся дзеля гэтага пазычыць у сельскагаспадарчым банку вялікія мільёны дзяржаўных залатовак. І скарыстаў на гэтым ды яшчэ як! Калі вынікі яго гаспадарчай дзейнасці будуць надалей такія высокія, як цяпер (а чаму ж не мелі б быць), дык банк даруе яму да палавіны пазыкі...

Што ж, адважным як кажуць, свет прыналежыць, а добрым гаспадаром можна быць і далёка ад праязных дарог. Спадзяюся, што гаспадарка Хведара Паплаўскага не астанецца без наследнікаў. І ўнукі яе з рук не выпусцяць.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

У часе паненскага вечара ў многіх беларускіх вёсках Беласточчыны меў месца абрад, званы „купаваннем кашулі“. Галоўнымі героямі гэтага абраду былі: малады, яго маршалак і дружкі маладой. У гэтым мерапрыемстве не прымала непасрэднага ўдзелу маладая, хаця і была назіральніцай.

Перад уваходам у пакой маладога і яго маршалка, дружкі выводзілі маладую на кухню або ў камору і чаргова самі выходзілі да гасцей і падаваліся за маладую. Калі малады і яго маршалак не ўспрымалі дзяўчыну як маладую, тады дзяўчына вяла доўгую размову, даказваючы, што яна сапраўдная маладая, спасылаючыся пры гэтым на розныя, у тым ліку і інтымныя „факты“, звязаныя з папярэднімі іх сустрэчамі. Калі малады ў далейшым упіраўся пры сваім, сабраныя спявалі песні, у якіх высмейваліся яго вочы або яго памяць. Вось прыклад некалькіх куплетаў з раёна Бельска.

Молоды спав,
Очы заспав,
Молодой нэ познав,
Трэба было уставаті
Очы промываті,
Коб молодую познаті.

Не прынятая маладым дружка, выходзячы з пакою, спявала:

Молоды мною згардів,
Дай Божэ, коб на лето
Мэдвэді водів.

Пасля многіх няўданых спроб дружак прадстаўніца ў якасці маладой выводзілі яны ў канцы канцоў сапраўдную маладую, якую малады браў за руку і вёў за стол.

Дружкі тут спявалі песню:

Попілі піво,
Попілі квас,
Побралі хорошых,
Побэрут і нас.

Пасля гэтага наступаў апошні акорд паненскага вечара. Было ім уручэнне маладому кашулі і кальсонаў, падрыхтаваных маладою. Яшчэ ў трыццатыя гады XX ст. гэтыя прадметы найчасцей выконваліся з саматканага кужалю. Пасля вайны, асабліва багацейшыя гаспадары, стараліся ўжо купляць фабрычнае палатно. Ва ўсіх вёсках абавязваў акрэслены рытуал пераказвання маршалку маладога (найчасцей маршалак, а не малады прымаў падарунак) кашулі і кальсонаў. У ніякім выпадку не належала перадаваць гэтыя прадметы адразу без торгу і без выкупу. Як правіла, гэтаму доўгатрываламу торгу спадарожнічалі гумарыстычныя сітуацыі. Для паглыблення камізму, дружкі „упрыгожвалі“ кальсоны каляровымі стужкамі і вялікімі драўлянымі гузікамі. Нярэдка сшывалі калошыны кальсонаў ніткамі. Наогул такія практыкі не датычылі кашулі, якую шанавалі з увагі на тое, што мусіла яна быць у добрым стане, бо яе малады апранаў на

(Працяг на стар. 8)

ВАРШАЎСКІЯ „АТРАСІНЫ“

(Працяг са стар. 1)

Адкрылі імпрэзу і заражалі публіку весялосцю А. Кандрацюк і В. Сельвясюк.

культурай, традыцый — на ўсіх сяброўскіх спатканнях пануе ў асноўным беларуская мова. У клубе Варшаўскага аддзела БГКТ на вул. Сенатарскай 8 даволі часта праводзяцца гутаркі і дыскусіі па гісторыі беларускага народа, яго мове, літаратуры. І так, ужо ў лістападзе пачаўся новы цыкл гутарак пра мінулае Беларусі. Таксама выдатна спрыяюць азнаямленню з роднай старонкай, яе людзьмі, сённяшнім і мінулым, помнікамі архітэктуры ўсё часцейшыя студэнцкія рэйды „Бацькаўшчына“ па Беласточчыне. Між іншым, у канцы лістапада збіраўся чарговы такі рэйд. Цяжка пераацаніць пазнавальныя, выхаваўчыя, адпачынкавыя вартасці гэтых імпрэзаў! Юнакі і дзяўчаты — будучая наша інтэлігенцыя — адкрываюць красу роднага краю, бачаць яго патрэбы і свае перспектывы ў будучай сваёй працы для яго дабра. У гэтым пераканаліся і ўдзельнікі рэйдаў, і мы, чытаючы іхныя ўражанні ў „Ніве“.

Пасля выхаду двух нумараў „Сустрэчаў“ ідзе падрыхтоўка да выдання трэцяга іх нумара. Хоць цяжкасці з гэтым аграмадныя, бо выдаванне часопіса — надта ж дарагая і складаная справа, але маладыя нашыя калегі не апускаюць рук. Адначасова нарадзілася ініцыятыва змяшчаць раз у месяц у „Ніве“ спецыяльную студэнцкую старонку, матэрыялы ў якую будуць рыхтаваць беларускія студэнты. Нашы маладыя сябры падумваюць таксама пра выданне „Навуковых сшыткаў“ з матэрыяламі са студэнцкіх навуковых сесій, семінараў, сустрэчаў з вучонымі. Нельга не згануць і пра іхны намер арганізаваць спецыяльны навуковы ла-

Таўканіцай з кіслым малаком карміў першакурснікаў сам старшыня „экзаменацыйнай камісіі“ Б. Сіманенка. Ці смакавала?

гер дзеля пошукаў і вывучэння беларусікаў у Кракаве. Нараджаюцца і іншыя цікавыя задумы і ініцыятывы, як, напрыклад, выданне „Беларускага спеўніка“, у якім былі б змешчаны самыя папулярныя беларускія песні.

Беларускія студэнты з варшаўскіх вышэйшых школ патрапяць і сур'ёзна папрацаваць і культурна ды весела адпачыць. Якраз „Атрасіны“ і пераканалі мяне ў гэтым. Зала запоўнілася да берагоў. Гульня ў экзамены з камісіяй ды напалову жартоўнымі, а напалову сур'ёзнымі заданнямі мне вельмі спадабалася, бо яна патрабавала валодання беларускай мовай, ведання сваіх беларускіх культурных традыцый, вучыла не саромецца сялянскага ці рабочага паходжання. А ўсю імпрэзу ўмела вялі і сагравалі тактоўнымі жартамі студэнты другога курса Варшаўскага універсітэта — Анна Кандрацюк з беларускай філалогіі і Валянцін Сельвясюк з гісторыі мастацтва. Сярод трыццаціасабовай грамады першакурснікаў, якія наважыліся „прыступіць да экзаменаў“ надта ж патрабавальная „экзаменацыйная камісія“ ў складзе Ю. Ляшчынскі, А. Петручук і Б. Сіманенка ўсё ж ацаніла станоўча ўменні здаючых, а пару: Алю Маркевіч з Галоўнай

Публіка ўспрымала адказы першакурснікаў па-рознаму.

ПАД ТВАЮ АБАРОНУ

Загарэўся будынак раённага аддзялення Народнага камісарыята ўнутраных спраў. Нягледзячы на ўсё нарастаючы ды пастаянны артылерыйскі абстрэл мястэчка, людзі кінуліся гасіць агонь.

— Адставіць! Не гасіць! — загадаў Дзмітры Макараў. — Не трэба, хай дагарае дашчэнту разам з дакументамі, якія там яшчэ засталіся, — паясніў ён таварышам, якія неяк дзіўна глядзелі на свайго начальніка. Шмат пазней, ужо ў Брэсце, Дзмітры Макараў мне яшчэ дадаў: — Некаторыя дакументы мы ўжо паспелі пагрузіць на прыдзеленую нам машыну і адаслаць на ўсход. Але і з таго, што яшчэ асталося ў шафах нашага аддзялення, акупанты маглі б мець вялікую карысць І таму я рашыў, што лепш будзе, калі ўсё пойдзе з дымам.

Каля 11-ай гадзіны зранку немцы спынілі свой артылерыйскі абстрэл Высокага. Дзмітры Макараў загадаў сваім чэкістам праверыць парадак у горадзе і ва ўстановах.

— Асабліва пільна сачыце за варожымі шпіёнамі і дыверсантамі! Я буду ў будынку райкома, — паясніў. З гэтага будынка яшчэ раз ён спрабаваў спалучыцца па тэлефоне са сваім начальствам у Брэсце і Мінску. Проста баяўся, каб самастойнымі рашэннямі не натварыць чагосьці. Ён жа сам найлепш ведаў, што для гэтага многа не трэба. Сувязі, аднак, не было. Маўчаў нават прамы тэлефон, якім карысталіся толькі ў выключных выпадках. Рашыў тады, што неадкладна трэба эвакуіраваць з мястэчка сем'і важнейшых палітычных і савецкіх працаўнікоў, асабліва прыезджых, якія своечасова былі накіраваны ў прыгранічную зону, каб устанаўляць і замацоўваць тут Савецкую ўладу. Яго прапанову падтрымалі іншыя таварышы, якія кіравалі ў Высокім палітычным і грамадскім жыццём. План эвакуацыі быў распрацаваны загадзя і пачалі яго ажыццяўляць.

Прыбегла жонка, Марыя Аляксандраўна.

— Дзіма, мяне хочуць вывезці з Высокага! Ратуй! — загаласіла ўстрывожана.

— Правільна, — адказаў ёй Дзмітры Макараў. — Гэта па майму загаду. І ты не супраціўляйся!

— Без цябе?! — І яна кінулася яму на грудзі. — Не, без цябе нікуды я не паеду! — заявіла Марыя Аляксандраўна, глытаючы слёзы.

— Маруся, ты ж жонка начальніка, чэкіста, табе нельга так, парадак мусіць быць! — ён пасаромеўся гэтай публічнай чуллівасці ўласнай жонкі. — Ну супакойся, вазьмі сябе ў рукі! — адсунуўшы яе крыху ад сябе, паглядзеў ёй у заплаканыя во-

Пераможцы варшаўскіх „Атрасін-85“: А. Маркевіч і А. Кагачэўскі.

школы планавання і статыстыкі і Аляксандра Кагачэўскага з Акадэміі фізічнага выхавання вылучыла прызнаннем ім ганаровага звання „міс“ і „містэра“ „Атрасін-85“.

Гэты лёгкі ўступ зусім не пашкодзіў усім вельмі сур'ёзна прыняць акт „Прысягі беларускага студэнта“. У ім, між іншым, было сказана: „Свядомы сваіх карэнняў і магчымасцяў, якія дае мне вучоба ў вышэйшай навучальнай установе, прысягаю: здабываць веды і выкарыстоўваць іх для дабра беларускага народа; пазнаваць і шанаваць мінулае нашага народа; актыўна ўключацца ў беларускі студэнцкі рух і ніколі сваімі паводзінамі не зганьбаваць добрага імя беларускага студэнта“. Не толькі першакурснікам, якія складалі гэтую ўрачыстую прысягу, але і ўсім прысутным глыбока ў душу запалі гэтыя важкія словы, умацавалі жаданне актыўнага дзеяння для дабра ўсяго роднага.

Пасля хвіліны задуменнасці пачаліся вясёлыя атрасіны першакурснікаў. „Трэслі“ іх самыя аўтарытэтныя, заслужаныя і актыўныя ў беларускім студэнцкім руху сябры.

Пасля гэтага своеасаблівага адпачынковага перапынку з цікавай прамовай да прысутных выступіў Юры Ляшчынскі — студэнт чацвёртага курса геаграфічнага факультэта Варшаўскага універсітэта, дзея. беларускага студэнцкага руху ў Варшаве. Ён прыгадаў асноўныя факты з мінулага беларускага адраджэнскага руху, адзначыў яго глыбока народны і прагрэсіўны характар, заклікаў да больш актыўнага ўдзелу ў дзейнасці для дабра беларускага народа, на гаспадарчай, навуковай, культурнай ніве.

Вялікай неспадзяванкай для мяне быў дасканалы вакальна-інструментальны калектыў Варшаўскага аддзела БГКТ, „прадукцыя“ якога потым запаліла ўсіх. Калектыў складаюць Б. Валькевіч, Р. Карпінскі і А. Крушынскі, а ўзначальвае яго С. Бархвіц. Высокае выканаўчае майстэрства, багаты рэпертуар — вось што ў некалькіх словах можна сказаць пра іхнюю ігру. Ага, дадаць неабходна, што ў іх нядрэнныя інструменты і дапаможная апаратура, што сёння на эстрадзе таксама вельмі важнае. А мне здаецца, што найважнейшая ў калектыве — гэта салістка Г. Кавальчук, якая здобіць яго і красой і голасам.

З палымяным заклікам ахвярна працаваць на роднай ніве звярнуўся ў прамове Ю. Ляшчынскі.

Беларускія „Атрасіны-85“ у Варшаве працягваліся далёка за поўнач.

М. Гайдук
Фота аўтара.

Трэслі першакурснікаў самыя вядомыя ды самыя заслужаныя для беларускага студэнцкага руху ў Варшаве дзеячы.

чы. — Бачыш, тут усё гарыць, а да граніцы ледзь рукой падаць...

Марыя Аляксандраўна, не зважаючы на прысутнасць супрацоўнікаў яе мужа, зноў схапіла яго рукамі за шыю і моцна ўпілася ў яго вусны.

— Ну, добра, добра... — гаварыла ў перадышках між пацалункамі. На гэты раз і ён, Дзмітры Матвеевіч, не бараніўся таксама перад жончынымі пяшчотамі. Абое прагна, быццам на запас, пілі з гэтай крыніцы ўзаемнага шчасця, як бы не мелі надзеі ўжо болей да яе дакрануцца...

— І так праходзіў гэты трывожны нядзельны дзень, 22 чэрвеня 1941 года, — расказвае мне Дзмітры Матвеевіч. — Адправіўшы жонку, я зноў вярнуўся да сваіх абавязкаў, хаця ніякіх абавязкаў ужо ў мяне не было. Проста па прывычцы клапаціўся я аб спакоі і парадку на даверанай мне тэрыторыі. Што, аднак, рабіць мне канкрэтна як начальніку органаў дзяржаўнай бяспекі ў Высокаўскім раёне, гэтага, шчыра кажучы, я не ведаў. Загады не паступалі і я зразумеў, што іх ужо зусім не будзе. То ж наш будынак згарэў, а з ім разам пераўтварыўся ў попел наш вузел сувязі.

Хтосьці запрапанаваў, каб недзе штосьці перакусіць. Дзмітры Матвеевіч згадзіўся. Ад світання ён яшчэ нічога сёння не еў і не піў. Забег хутчэй у сваю пустую хату, узяў спіртное, захапіў хлеб і каўбасу, гэтага жонка чамусьці не ўзяла з сабою. „Бачыш, — падумаў, — якая яна дбайная, мне пакінула“. І пайшоў да сваіх таварышаў. Яны таксама шмат чаго прызапасілі. Рашылі, што найлепш будзе, калі з гэтым абедам раскладуцца яны над рэчкаю, над Пульвай, якая перасякала Высокае, каб не на вачах у перапалоханых людзей...

Выпілі моўчкі, без прывычных тостаў і характэрных слбroўскіх шаржаў. Другой чаргі распіць ужо не паспелі. Нейкі чалавек паведаміў ім, што нямецкія танкі набліжаюцца ўжо да мястэчка. У першую хвіліну Дзмітры Макараў не паверыў, падумаў, што гэта правакацыя. А дзе ж нашы? — разважаў ён. — Дзе часці Брэсцкага ўмацаванага раёна, дзе пагранічнікі і ўрэшце ж і воіны 49-ай стралковай дывізіі? То ж гэта не абы-якая сіла! Чаму не супраціўляюцца?

Яго таварышы, аднак, у адзін момант патрацілі ахвоту для пачастунку і неяк трывожна ды пытальна глядзелі на свайго начальніка. Што рабіць?

— Бяжым у горад! — загадаў Дзмітры Матвеевіч. — Пабачым, што там чуваць.

Дабеглі да высокага чырвонага касцёла. Стаяў адкрыты, у сярэдзіне таўпіліся людзі, плылі трывожныя літаніі. І яны спыніліся ў касцельным прадсенку. Палічылі, што цагляны касцёл будзе найлепшым для іх схованішчам. Людзі адступіліся. Песнаспеў на хвіліну спыніўся, але зараз жа ўзвіўся пад неба з яш-

(Працяг на стар. 8)

Не спяшайцеся з наіпыўкамі ярлыкоў. Але чым больш становіцца разводаў, тым настойлівей мы павінны шукаць дарогі і сродка для ўмацавання сям'і, скарыстоўваючы ўвесь арсенал тэлевізійных, прэсавых, прававых, духоўных і матэрыяльных магчымасцей. Дарма „Сапраўдны мужчына“ асуджвае цёплае месца пад жончынай пятой. Пасмяяцца можна з усяго, але ж не абавязкова адразу страшыць рабствам. Дарэчы, быць рабом каханай жанчыны не страшна. Сапраўднае пачуццё і робіць нас нявольнікамі гэтай усеўладнай пані — кахання. І чаму б, сапраўды, не арганізаваць клубы „Пад абцасікам“. Існуюць усялякія таварыствы — кролікаводаў і рыбакоў, аховы прыроды і могільнікаў, — дык чаму б не стварыць таварыства аховы сям'і.

Па ўсёй краіне павіны адкрыцца клубы сям'і, якія ўсебакова падымалі б прэстыж сям'і.

Цяпер у наш асвечаны век, як ніколі раней, неабходная пашырана псіхалагічная служба сям'і — псіхолагі, гэтыя кардыёлагі шлюбу, могуць засцерагчы супольнае сямейнае сэрца ад фатальнай трэшчыны, інфаркту — разводу. Можна было б абавязаць разводзячыхся мужа і жонку наведаць такую кансультацыю. Ды і суддзі, што займаюцца справамі сям'і, павінны б мець не толькі юрыдычную падрыхтоўку, але і веды з галіны сацыялогіі сям'і псіхалогіі, педагогікі, сексуалогіі і галоўнае — перакананне, што развод — гэта не выхад са становішча, а тупік, катастрофа.

Няспешная

У ОРЛІ

13 лістапада г.г. адбылося пасяджэнне прэзідыума праўлення Арлянскага аддзела БГКТ. На ім быў апрацаваны план дзейнасці на бягучы культурна-асветны сезон. Намечана шырокая праграма адзначэння 30-годдзя БГКТ. Найбольшы націск пакладзены на папулярызацыю беларускай культуры. Вялікае значэнне ў гэтым мае павышэнне навучання роднай мовы ў школах, удзел моладзі і мастацкіх калектываў у аглядах і конкурсах, арганізаваных таварыствам, аўтарскія сустрэчы „белабежцаў“ і мастацкія канцэрты ў вёсках. Прыемна адзначыць, што ў Арлянскай гміне ёсць найбольш падпісчыкаў „Нівы“ на 1986 год. У бліжэйшым часе будуць арганізаваны новыя гурткі БГКТ у Пашкоўшчыне, Грыгораўцах і Вульцы Выганоўскай. Дзеля актывізацыі дзейнасці гурткоў яшчэ ў гэтым годзе адбудуцца сустрэчы актывістаў БГКТ, беларускіх літаратараў і журналістаў „Нівы“ ў многіх вёсках Арлянскай гміны.

Я. М.

(Працяг са стар. 6)

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

сябе ўжо назаўтра, едучы да шлюбу.

У некаторых вёсках, напрыклад, у Галадах, маладая рыхтавала для маладога не толькі кашулю і кальсоны, але таксама і шкарпэткі і рукавічкі. Дружкі ў часе торгу стараліся перадаць свату замест новых рукавічак і шкарпэтак старыя парваныя рукавіцы і шкарпэткі.

Пасля доўгага торгу і фокусінчання, маршалак у канцы канцоў атрымоўваў жаданыя рэчы. плацячы за іх найчасцей цукеркамі. Дружкі прыводзілі іх ў нармальны стан. Са свайго боку перадаваў ён маладой блузку і боцікі, якія былі падарункам ад маладога. Здараліся выпадкі, што выкупленыя маршалкам рэчы дружкі маладой выкрадалі, і тэатральныя торгі паўтараліся другі або і трэці раз.

У некаторых вёсках у часе паненскага вечара маладая сядала на прыкрытай дзежцы, і дружкі расплятаді ёй касу. Аднак у большасці вёсак гэты рытуал, званы пасадам, адбываўся ў дзень шлюбу перад выездам маладой у царкву. Таму гэты абрад схарактарызуем у іншым месцы нашага даследавання.

Паненскі вечар канчаўся глыбокай ноччу. Варта сцвердзіць, што паненскі вечар у мадыфікаванай форме захоўваўся на беларускіх вёсках да нядаўна.

А. Баршчэўскі

Куток практычных ведаў

■ Падлога, пафарбаваная маслянай фарбай, набудзе прыемны бляск, калі яе мыць цёплай вадой і нашатырным спіртам (на вядро вады 3 лыжкі нашатырнага спірту і паўшклянкі воцату).

■ Калі чорная шарсцяная тканіна заільснілася, змачыце шарсцяную анучку сумессю кавы і нашатырнага спірту і старанна патрыце. Вільготную рэч прапрасуйце з левага боку.

■ Калі ў вас ламаюцца (крохкія) пазногці, нанач змазвайце іх ланалінавай маззю.

І З-ПАД ЗЯМЛІ, І З-НАД ЗЯМЛІ

Пішу пра пятрушку звычайную (лацінская назва Petroselium sativum, pietruszka zwyczajna — па-польску, руская назва „петрушка садовая") з поўнай свядомасцю таго, што многія чытачы „Нівы", ужо прачытаўшы адну толькі назву расліны, пацiснуць плячыма і скажуць: „Ну і знайшоў „таямніцу", хто ж гэта не ведае пятрушкі?" І маюць рацыю. Цяпер кожны, у каго ёсць агародчык, вырошчвае гэтую расліну. Гэта цяпер, а як было, напрыклад, дзвесце год назад? Моцна памыляецца той, хто думае, што гэтак жа сама. Радзіма пятрушкі — усходняе пабярэжжа Міжземнага мора. У Польшчы гэтую расліну пачалі гадаваць толькі ў часы каралевы Боны і адно ў каралеўскіх агародах. На Беласточчыне пры паншчыне, значыць 150 год таму назад, пятрушку вырошчвалі толькі ў некаторых панскіх агародах. Простыя людзі гэтую расліну лічылі „панскім зеллем" і зусім не спяшаліся сеяць яе і спажываць. Яшчэ і сёння шмат якая 80—90-гадовая бабулька скажа, што ў часы яе маладосці „белай морквы" не было. Як жа ж з бегам часу змяняюцца чалавечыя звычаі!

Цяпер пятрушка займае вядучае месца сярод агароднінных прыправаў. Яе зелле ўпрыгожвае стол у кожную пару года, а карэнне — соленае. сушанае, „са склепу" і г.д. — карыстаецца попехам у кожнай гаспадыні.

Агароднікі адрозніваюць і вырошчваюць дзве разнавіднасці пятрушкі: каранёвую і лісцевую (дэкаратыўную, кучаравую). На Беласточчыне лісцевая разнавіднасць мала пашыраная, затое паўсюдна ўжываецца каранёвая. Яна вельмі ўраджайная — на ёй расце шмат спажыўнога зялёніва і, хоць вядзецца збор лісця (вядома, нельга зрываць адначасна ўсё), яшчэ абдорвае

мажным карэннем. Варта таксама ведаць, што і лісце і карэнне пятрушкі, калі яны не заліты вадою, то не баяцца марозу. Узімку можна выграбці з-пад снегу свежае зялёнае лісце ды выкапаць цалкам прыдатнае карэнне. Бо гэта двухгадовая расліна. Якраз на другі год, перазімаваўшы, пятрушка пачынае цвісці і дае насенне.

Яе прыемны пах паходзіць ад эфірных алеяў, а ў зялёніве і корані знаходзяцца розныя рэчывы (вітаміны, алеі і г.д.), якія выклікаюць апетыт, паляпшаюць страваванне, асвяжаюць і становіча ўздзейнічаюць на самаадчуванне чалавека.

Апрача кулінарных уласцівасцей, лісце, карэнне і насенне пятрушкі належыць да лякарстваў. Гэта здаўна вядомы мачагонны і ветрагонны сродак. „Рэкамендуецца яе прымаць пры хваробах мачавога пузыра, нырачных лаханак (меднічак), нырачных камянях і расстройствах страваводу, напрыклад, пры дрэнным стравaванні і ўздуцці. Знешне пятрушку прымяняюць у кампрэсах на нарывы, падскурнае кровазліццё і месцы ўкусаў насякомымі" (К. Вешхоўская-Рэнке). Хатнім спосабам можна нарыхтаваць лякарствы:

1. Напаранне з насення — паўлыжкі насення на шклянку вады, піць адну-дзве лыжкі 2-4 разы ў дзень.

2. Вывар з лісця і карэння, іх сумесі: адну лыжку пакрышанага лісця і адну лыжку пакрышанага карэння ўсыпаць у гаршчок, заліць шклянкай халоднай вады і варыць 15 мінут, адцадзіць, піць 2 разы ў дзень па адной шклянцы; пры камянях у нырках рэкамендуецца адвар толькі з лісця.

3. Зелле для кампрэсаў: свежае лісце пятрушкі пакрышыць і патаўчы ў ступцы або змалоць у машынцы да мяса, прыкладваць на хворае месца.

Пятрушка часта ўваходзіць у склад лячэбных зёлкавых сумесяў.

Увага! Пятрушка належыць да тых раслін, якія чулыя на хімічны склад глебы; калі яе вырошчваць у агародзе ці ў полі з прымяненнем штучных угнаенняў, тады яны для лячэння амаль непрыгодная.

Б. Паскробка

Мал. Д. Камінскай

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

беларускай свядомасці, дык сёння не было б патрэбы пісаць аб нацыянальных справах. Аднак справы выглядаюць зусім інакш. Амаль што на пальцах рук можна палічыць тых беларусаў, якія паслядоўна, а не толькі ў газетных дыскусіях ці на сходах, у сямейных абставінах жывуць беларускім жыццём. Аб чым гэта сведчыць? Аб тым, што асвета замест таго, каб спрыяць і ўмацоўваць нацыянальную свядомасць (так як гэта ёсць ва ўсіх народаў), у нас, беларусаў, гэтую свядомасць забівае. Чаму ж мы такія страшэнныя выродкі ў гэтым свеце? І ці сапраўды вінавата тут асвета і ці вінаваты толькі мы самі?

Алесь Барскі

(Працяг са стар. 7)

ПАД ТВАЮ АБАРОНУ

чэ вышэйшай сілай. „Пад тваю абарону ўцякаем мы, Пане!" — гучала ў касцеле, а Дзмітры Макараў са сваімі таварышамі таксама трывожна прыслухоўваўся да нарастаючага гулу, да ўсё магутнейшай ляскатні стальных танкавых гусеніц. І разумеў ён, што касцельны спеў не абароніць іх ужо ад фашысцкай навалы. Трэба ўцякаць, раттаваць! Толькі як, дзе?

— Вось нейкая машына! — закрычаў адзін з яго чэкістаў.

— Спыніць яе і рэквіраваць! — коратка загадаў начальнік раённага аддзялення НКВД. Шафёр штосьці паясняў, што мае іншы загад, што вельмі спяшаецца, але Дзмітры Макараў на ўсё гэта адказаў яму коратка:

— Цябе і тваю машыну рэквіруем мы для патрэб дзяржаўнай бяспекі і ад гэтай хвіліны ты выконваеш толькі мае заданні!

— Так точна, таварыш начальнік! — адрапартаваў вадзіцель.

— Ачысціць машыну! — загадаў Макараў, — звяртаючыся да сваіх падначаленых.

...А варожыя танкі ўжо гудзелі на вуліцах Высокага. Амаль даганялі групу чэкістаў Дзмітрыя Матвеевіча Макарава. І ніхто іх, гэтыя танкі, не перапыняў. Усё неяк паблыталася, пераўтварылася ў суцэльную неразбярыху.

Дзмітры Макараў, аднак, ужо аб гэтым не думаў. Спыніліся на хвіліну ў Расне, дзе знаходзілася чыгуначная станцыя. Гэта кіламетраў з пяці на поўнач ад Высокага. Там спадзяваліся пагрузіцца на нейкі цягнік, які цераз Брэст адпраўляўся на Мінск. Проста яны яшчэ не ведалі, што Брэст, апрача старой крэпасці, ад ранку ўжо знаходзіцца ў руках гітлераўцаў. Цягнікі туды не хадзілі.

І тады Дзмітры Макараў падумаў пра жонку. Недзе тут, пад Раснай, яна таксама знаходзілася разам з іншымі жанчынамі, выселенымі з Высокага. Толькі дзе яе шукаць? Дзмітры Матвеевіч трывожна пачаў азірацца па наваколлі. Шукаў кагосьці, каб папытаць.

— Дзіма! — пачуў раптам за сабою знаёмы голас. Адварнуўся і вачам не паверыў. На прызбе сялянскай хаты, схаваўшыся ў цяні ад пякучага сонца, сядзела яго жонка, Марыя Аляксандраўна.

— Што ты тут робіш? — запытаў Дзмітры Матвеевіч, быццам злавіўшы яе на нейкім злачынстве.

— Цябе чакаю, — спакойна адказала Марыя Аляксандраўна.

— Я ж мог паехаць зусім іншай дарогай.

— А я ведала, была ўпэўнена, што менавіта тут цябе сустрэну, — засмяялася жанчына, але Дзмітры Матвеевіч неяк не раздзяляў яе радасці.

— Чаму ты тут адна? Дзе іншыя? — запытаў, беручы ў рукі жончыны чамаданы.

— Іншыя або разбегліся ўжо па вёсках, або пайшлі на ўсход з нашымі воінскімі часцямі, — адказала жонка.

— Ну, добра, ладкуйся ў шафёрцы, а я палезу на кузаў, — распарадзіўся муж, і яны тут жа паімчаліся далей на ўсход. У раёне Белавежскай пушчы, недзе за Камянцом, напароліся на штаб 49-ай стралковай дывізіі. Яе камандзіра, Васільева, Дзмітры Макараў ведаў асабіста. Уцешыўся.

— Ну, брат, прымай пад сваю абарону, — заявіў начальнік раённага аддзялення НКВД. — Будзем сумесна даваць адпор ворагу.

Камандзір дывізіі, аднак, не раздзяляў энтузіязму Макарава. Меў ужо за сабою бяссонную ноч. Яго яшчэ ўчора вечарам папярэдзілі, каб чакаў спецыяльнага загаду, якога не дачакаўся. І не мог ён прызнацца Макараву, што сам добра не ведае, што яму рабіць са сваёй дывізіяй: прымаць бой ці адступаць?

А пакуль яны рашалі гэтае пытанне, тут жа паявіўся на сваёй легкавой машыне сакратар раённага камітэта партыі ў Высокім — Рабцоў Васіль Мікалаевіч. Ён загадаў па-свойму, аб чым ужо наступным разам.

Віктар Рудчык

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

М. Бураташвілі

ЦІНА І МУРАШЫ

Раз, два, тры...
Як ні старайся,
Не злічыць іх, не звярнуць.
А куды ж яны, цікава,
Так спяшаюцца, бягуць?

Што за пільная патрэба
Сёння ў гэтых малышоў?
Хто падняў, як па трывозе,
Раць руплівых мурашоў?

Кожны, пэўна, клопат мае.
Важкі клопат у малых:
Ноша гэткая ж цяжкая, —
Як падняць, —
На спіне ў іх!

Раз, два, тры...
Як ні старайся,
Не злічыць іх, не звярнуць!
А куды ж яны, цікава,
Так спяшаюцца, бягуць?

„Гэты кволенькі мурашык,
Хоць малы, а працаўнік..."
Ціна думае ў здзіўленні —
І настрой ранейшы знік.

„А мяне бабуля ўранку,
Як устала з-за стала,
Папрасіла: „Памажы мне..."
Хіба ж я ёй памагла?!

Я заўжды адно бурчу:
„Я не ўмею, не хачу!.."

Гэты вось мураш дужэйшы,
Большы хіба за мяне?
А якую ношу цягне
І калі перадыхне?!"

Стала сорамна дзяўчынцы,
Што ляніўкаю была.
Да свайго двара, да дому
Паляцела, як страла!

Каб хто ўбачыў,
Падзівіўся б,
Запытаў бы раптам той:
„Гэта Ціна ці не Ціна?
Не пазнаць ніяк малой!.."

Завіхалася дзяўчынка,
Шчыравала, як магла:
Да пясчынкі,
Да пылінкі
Кухню, ганак падмяла!

Да бабулі зноў падсела —
Добра з ёй пашчабятаць!
— Буду я табе заўсёды,
Кожны дзень дапамагаць!

Усміхнулася бабуля:
— Буду вельмі рада я.
Дай у вочкі пацалую,
Пчолка рупная мая!

Пераклаў з грузінскай мовы
Мікола Чарняўскі

Валянцін Лукша

ЧАМУ ЗАЯЦ КАСАЛАПЫ

На хутары
За гарой
Жылі стары са старой.
Сорак зім
І сорак летаў
Не было ў іх дзетак.
І ад лета
Да зімы
Сум гасціў у гарамык.
Раз, каб бавіць час,
Наш дзед
Ішоў з сілом праверыць след,
Як заўжды на золку раннім
У бары на паляванні.

І вось зайца дзед злавіў.
Нібыта сына прытуліў,
Абагрэў яго, вядома,
Да старой панёс дадому.
— Хай жыве, —
Старая кажа. —
Мо сагрэе старасць нашу,
Адзінокае жыццё...
Будзе зай нам, як дзіцё!..

Зай на ўслончыку сядзеў,
Зай на вуліцу глядзеў.
Пагуляць зай папрасіўся.
Дзед падумаў, пагадзіўся.
Даў абутак свой стары:
— Не загульвайся ў бары!..

Час мінуў.
І кліча дзед:
— Зай, спяшайся на абед!
Ну, а шэры
Ў цёмны бор
Паімчаўся, як віхор.

За жывое дзед крануты:
Ўслед крычыць:
„Вярні абутак!
Ён паношаны, стаптаны,
І не да твайго каптана...
Ён пакрывіць табе ногі,
Будзеш блытаць ты дарогі..."

Дзед са зла бяду наклікаў, —
След крывы ў зайцоў, вялікі,
Быццам бы усе яны
Зая дочкі і сыны.
Круцяць петлі так старанна!
У абутку растаптаным.

На ўроку беларускай мовы ў чацвертым класе школы № 3 ў Бельску. Фота Я. Чэрнякевіч.

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Ул. Разумневіч

„САЛОДКАЕ" ЖЫЦЦЕ

— У цябе кішэні разапханыя, — заўважыў Казік, калі яны з Цімкам сядалі за стол абедаць. — Што там?

Цімка прыклаў палец да губоў:

— Цішэй. Пані пачуе. — І паглядзеў па баках, дзе сядзелі іншыя дзеці. — Што ў мяне ёсць... З хаты прынёс. Хочаш, пачастую...

Цімка выняў з кішэні жменю цукеркаў і падаў Казіку. Потым палез па новую порцыю — для сябе.

Абодва яны смакталі салодкія цукеркі і прычмоквалі ад прыемнасці.

— Толькі неразумныя дзеці перад абедам ядуць салодкае, — з папрокам сказала ім, праходзячы побач, кірпатая дзяўчынка Галя.

— Мы не ямо, — паправіў Казік. — Мы смокчам.

— Апетыт сабе псуеце.

— Апетыт не псуем, — зноў сказаў Казік.

І яны пачалі есці боршч.

Цімка зморшчыўся:

— Зусім салодкі. Такога баршчу не бывае.

— І ў мяне салодкі, — здзівіўся Казік. — Гэта, мабыць, таму, што ў нас цукеркі за шчокамі. Салодкія цукеркі — смачна. А салодкі боршч — не.

Сябры адсунулі талеркі. Цімка выграб з кішэні на стол сваё салодкае багацце. Цукеркі былі падобныя на ледзянцы. Іх можна было смактаць колькі хочаш — не прастудзішся. Смакталі і тады, калі трэба было есці боршч. Смакталі і тады, калі ім падалі катлеты.

„Салодкае" жыццё працягвалася ў іх і пасля абеду, пакуль не скончыліся цукеркі.

І тут Цімка схапіўся за шчаку.

— Зубы баляць.

— І ў мяне таксама. І жывот баліць, — паскардзіўся Казік. — Так і смокча. Так і смокча.

— Гэта мы цукеркі смакталі, — сказаў Цімка. — А цяпер яны нас... Есці хочацца. Сто талерак баршчу з'еў бы...

— А я дзвесце з'еў бы... — уздыхнуў Казік і аблізнуўся. На губах абодва адчулі горкі смак салодкіх цукеркаў.

Але да вячэры было далёка.

Станіслаў Шушкевіч

АДКРЫЎ СВЯТЛО

Напісаў камар буквар
І звініць на ўвесь абшар:
— Гэта ў ім ад „А" да „Я"
Буква кожная мая.

Я для ўсіх святло адкрыў.
Каб не я, дык камары,
Мошкі, пчолы і чмялі
Непісьменнымі б былі.

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

БРЫЛЬЯНТАВАЯ СЯКЕРА

Літоўская казка

Калісьці адзін бедны чалавек рубаў дрэва на беразе ракі. Раптам — бух! Сякера сарвалася з тапарышча, упала ў ваду і затанула. Бядак горка заплакаў:

— Доля ж ты мая няшчасная! Чым жа я цяпер дрэвы рубаць буду, як на хлеб зараблю?

Раптам нешта зашалясцела ў кустах — чалап, чалап! — і выйшаў з лесу кульгавы дзядуля. Замест барады ў яго шэры мох, замест носа — яловая шышка.

— Чаго ж ты плачаш, добры чалавеча, чаго лямантуеш? — пытае дзядок

— Як жа мне не плакаць? — кажа бядак. — Мая сякера ўпала ў ваду. Чым жа я буду дрэвы секчы? Як дзяцей гадаваць?

— Зараз, зараз, не плач, я табе яе дастану, — кажа дзядуля. Скінуў ён кажух, зняў лапці і — бултых! — у ваду. Бедны не паспеў азірнуцца, як дзядуля ўжо і вылез з ракі. У руцэ трымаў ён залатую сякеру.

— На, — кажа, — бяры. Гэта ж твая сякера?

— Не, не мая, — адказвае бедны.

Дзядуля зноў нырнуў у ваду і зноў выплыў наверх. Падае бедаку сярэбраную сякеру.

— Ці гэта твая? — пытаецца.

— Не, не мая, — адказвае бедны.

Дзедка трэці раз нырнуў у ваду і дастаў жалезную сякеру.

— А ці гэта твая? — пытаецца.

— Мая, мая! — крычыць бедны. — Дзякую табе, дзедку, за дапамогу.

Схапіў ён сякеру і ўжо дадому накіраваўся. Але дзядок яго спыніў.

— Пачакай, — кажа ён, — вазьмі сабе і гэтыя сякеры: залатую і сярэбраную.

— Дзякую, — кажа бядак. — Ніколі пра тваё дабро не забуду.

І пайшоў бедны дадому, нясучы на плячах тры сякеры: залатую, срэбную і жалезную.

Знайшоўся нехта, хто пазайздросціў яму.

Багаты сусед, калі даведаўся пра шчасце беднага, надумаўся: „Пайду і я да ракі, можа і мне пашанцуе". І пайшоў. Узяў з сабою сякеру. Насадзіў яе лёгенька на тапарышча так, што яна ледзь-ледзь трымалася.

Прыйшоў ён на тое месца. Адно раз махнуў сякераю, яна сарвалася з тапарышча і плюхнулася ў ваду.

— О, я няшчасны! — загаласіў багач. — Доля ж ты, мая доля!

Раптам нешта зашалясцела ў кустах, пачуўся нейкі шум — чалап, чалап! — выходзіць з лесу кульгавы дзядуля. Замест барады ў яго шэры мох, замест носа — яловая шышка.

— Хто тут крычыць? — пытаецца ён. — Хто трапіў у няшчасце ў маім лесе?

— Гэта я крычу, — адказвае багач. — Мяне спаткала няшчасце. Рубаў я дрэва і раптам сякера сарвалася з тапарышча і ўпала ў ваду. Хто ж мне яе дастане?

— А хоць бы і я, — кажа дзедка.

Ён скінуў кажух, зняў лапці і — бултых! — у ваду. Яшчэ не паспелі кругі разысціся па вадзе, як дзядуля ўжо вылазіць. У руцэ трымае ён жалезную сякеру.

— Ці гэта твая? — пытаецца ён у багача.

— Не, не мая! — адказвае багач. — Мая была прыгажэйшая.

Дзядуля зноў нырнуў у ваду. Потым вылез і падае багацею срэбную сякеру.

— А гэта твая? — пытае.

— І гэта не мая, — адказвае багач. — Мая была прыгажэйшая.

Трэці раз нырнуў дзядуля і трэці раз вынырнуў. На гэты раз з залатой сякераю.

— Ці гэта твая?

— Мая, мая! — крычыць багач. — Я пазнаў яе ўжо здалёк! Давай яе сюды.

Але дзядуля не аддае сякеры.

— Ці ты не памыляешся? — пытаецца. — Там на дне ляжыць яшчэ брыльянтавая сякера. Можа тая якраз твая?

— Ах, — кажа багач. — Я сапраўды памыліўся. Гэтая сякера так блішчыць на сонцы і я падумаў, што яна брыльянтавая.

Дзядуля пакруціў галавою і ўвайшоў у раку, забіраючы з сабою залатую сякеру. Увайшоў і болей не вярнуўся. Багач жа к той і да сённяшняга дня сядзіць на беразе ракі. Чакае на дзядулю, пакуль той прынясе яму брыльянтавую сякеру.

1. Што аднойчы рабіў бедны чалавек?
2. Як ён згубіў сякеру?
3. Хто дапамог беднаму?
4. Якія сякеры дастаў яму дзядок з вады?
5. Да якой з іх прызнаўся бедны?
6. Як узнагародзіў яго дзядок за сумленнасць?
7. Хто пазайздросціў беднаму?
8. Што задумаў багач?
9. Як ён намагаўся абмануць дзедку?
10. Як дзядок пакараў прагнага багацея?
11. Знайдзіце ў казцы радкі, у якіх гаворыцца пра знешні выгляд дзядулі-чарадзея, яго вопратку і абутак. Раскажыце.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР. 344041, г. Ростов-на-Дону, ул. Мадаяна 144. Вернигоровой Оксане. 8 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 23, кв. 3. Іра Шырачэнка, 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 23, кв. 3. Света Шырачэнка, 4 клас.

 ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

* * *

Узрост Зямлі прыблізна вылічваецца ў мільярд дзвесце пяцьдзесят мільёнаў гадоў. На думку некаторых вучоных, і таго больш — 10—13 мільярдаў гадоў. 20-30 мільёнаў гадоў назад існаваў на Зямлі дрыапітэк — прабацька чалавека і малпы. Дрыапітэк умеў карыстацца не толькі прыладамі (палкай, каменем, косткай), але і захоўваць іх.

* * *

Як хутка расце насельніцтва Зямлі! Якія-небудзь 150 гадоў назад на нашай планеце жыло каля аднаго мільярда чалавек. А да 2000 года, паводле прагнозаў ААН, будзе 6—7 мільярдаў. Пры гэтым рост гарадскога насельніцтва хутка абгане рост вясковых жыхароў. Зусім нядаўна, у часы Пушкіна і Міцкевіча, гараджан налічвалася ўсяго тры працэнты. У 1900 годзе было ўжо чатырнаццаць працэнтаў. А цяпер гараджане складаюць шэсцьдзесят працэнтаў.

* * *

Паводле статыстыкі, у свеце налічваецца больш як дзвесце гарадоў з насельніцтвам, якое перавышае мільён жыхароў. Цікава адзначыць, што ў сярэдзіне мінулага стагоддзя такіх гарадоў было ўсяго чатыры: Лондан, Парыж, Пекін, Токіо. У пачатку 80-х гадоў таго ж стагоддзя да іх прыбавіліся яшчэ тры: Нью-Йорк, Вена і Берлін. А да канца XIX стагоддзя — яшчэ пяць: Чыкага, Пецярбург, Масква, Канстанцінопаль, Осака. Чым далей, тым хутчэйшы рост. У 1950 годзе гарадоў-мільянераў стала 65, у 1976 годзе — 178.

* * *

Цікава ведаць, што чалавецтва размаўляе на 2977 мовах. Большую частку з іх складаюць індаеўрапейскія мовы, а 1200 належаць індзейцам, карэннаму насельніцтву Заходняга паўшар'я.

* * *

У канцы мінулага стагоддзя нехта падлічыў, што ў еўрапейскіх краінах ужываецца штодзённа дзве тысячы мільёнаў запалак, на выраб якіх ідзе 200 тысяч кубічных сажняў лесу і 2.626 тон фосфару. Калі лічыць што на тое, каб запаліць запалку, патрэбна секунда, то атрымліваецца, што на гэта затрачваецца 550 тысяч гадзін штодзённа.

* * *

Статыстыкай устаноўлена, што сям'я затрачвае большыя сродкі на дзяцей, чым на дарослых. Калі прыняць выдаткі на дарослых за 100 працэнтаў, то на хлопчыкаў трацііца 125, а на дзяўчынак адпаведна 149 працэнтаў.

ВУЧНЁЎСКАЯ ТВОРЧАСЦЬ

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ

Дзень нараджэння, мілы дзень,
Найлепшы з усіх!
Прыходзяць сяброўкі, сябры.
І падарункі нясуць харошыя.
У школе неяк інакш:
Усе глядзяць на цябе,
Песні спяваюць, вершы гаворач,
Сімпатыяй цябе называюць!

ВОСЕНЬ

Прыгожымі лістамі
Сцелецца па сцежках!
Вавёрка арэхі нясе ў дупло.
Птушкі адляцелі ўжо далёка.
А мы ў школу ідзем.
Дрэвы голыя ўжо,
Трава жоўтая —
Зіма надыходзіць
З днямі марознымі!

Эля Антонюк,
5 „б" клас,
Гайнаўка, шк. № 2.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Вучні III „Б" класа Пачатковай школы № 3 ў Бельску дзякуюць Табе за надрукаваны верш. Цяпер пасылаем вершы Ані Баршчэўскай і Ані Гарбацэвіч.

САД

Колькі яблык?
Колькі груш?
Мы збіраем,
Укладаем,
У кладоўку
Іх хаваем!

Аня Баршчэўская

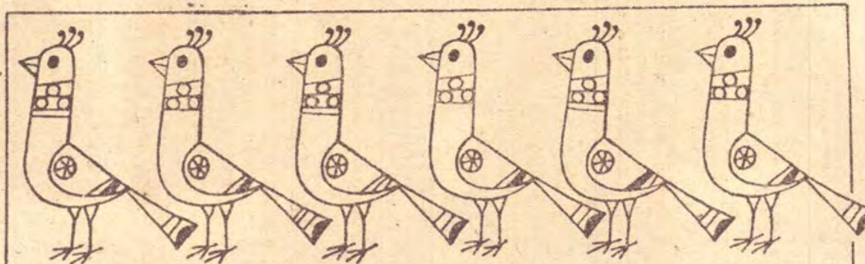
ВЯСНА

Была зіма,
Быў холад і снег.
Прыйшла вясна
І снегу няма.

Кветкі цвітуць,
Птушкі пяюць,
У лес і поле
Нас завуць.

Аня Гарбацэвіч

-А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А-

Паглядзі на птушачак. З першага погляду яны выглядаюць аднолькава. Але так на самай справе, зусім аднолькавыя толькі дзве з іх. Якія?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 6 XII — 8.10 Geogr. kl. VI. 9.00 Wokół nas kl. III. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Powstańcza opowieść" (7) „Na śmierć i życie". 11.30 Tylko dla ciebie. 12.00 J. pol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. I Biol. 14.00 TTR — s. I. Fiz. 14.30 Kurs Rolniczy. 14.50 Wokół nas kl. III. 15.25 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 16.30 Tu, w tym samym miejscu. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 Powstańcza opowieść „Na śmierć i życie" (7) — serial czeski. 21.50 DT. 22.20 Kontakty. 22.50 Jazz Jamboree 85 — String Connection. 23.25 DT.

Sobota 7 XII — 7.25 TTR — s. III Fiz. 7.55 TTR — s. III Biol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka oraz film z serii „Domek na prerii". 10.30 DT. 10.40 Szczeciński Lodogryf 85 (1). 11.00 W świecie ciszy. 11.30 Estrada folkloru. 11.45 Lista Przebojów. 12.00 Koncert Życzeń. 12.30 Siedem Anten. 13.15 Szczeciński Lodogryf (2). 13.30 Za kierownicą. 14.00 Konto „M". 14.30 Azymut. 15.00 DT. 15.05 Antologia Dramatu Powszechnego August Strinberg „Eryk XIV". 17.10 Los. D. Lotka i Zakładów Spec. 17.25 Sport. 18.10 Szczeciński Lodogryf 85 (3). 18.25 Uniwersytet Mikołaja Kopernika. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Poślubiłem dziewczynę z fotografii — ang. film obycz. 21.30 Czas. 22.00 Szczeciński Lodogryf 85 (4). 22.20 DT. 22.25 Wiadomości Sportowe. 22.45 Pocieszanki Andrzeja Rybińskiego. 23.20 Marzenie o wielkiej forsie — film RFN.

Niedziela 8 XII — 8.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.15 Program dnia. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Gazda z Diabelnej". 10.30 DT. 10.35 Afryka (4) — ang. serial dok. 11.35 Profesor Kaliski — rep. film. 12.05 „Ułamek sekundy" (2) — włoski serial obycz. 12.55 Klub sześciu kontynentów. 13.40 Informator Wydawniczy. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci S. Michałkow „Zając Chwalipięta". 16.00 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Pan na Żuławach (3) — pol. serial film. 21.15 Pegaz. 21.55 Sportowa Niedziela. 22.30 Koncert galowy z okazji 40-lecia kinematografii polskiej. 23.30 DT.

Poniedziałek 9 XII — 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 15.55 Nurt. 16.55 Program dnia + DT. 16.30 Stowarzyszenie myślących. 16.55 Ogrody zoologiczne świata — Nue Delhi. 17.20 DT. 17.30 Stawka większa niż życie (15) „Oblężenie". 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.·0 Publicystyka. 20.15 Teatr TV na świecie — A. Shaffer „Detektyw". 22.40 DT. 23.00 J. niem. (8).

Wtorek 10 XII — 8.10 Fiz. kl. VIII. 9.00 Plast. kl. VIII. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 12.00 Wiedza o społeczeństwie kl. VII. 12.50 J. pol. kl. IV. 13.30 TTR — s. III J. pol. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Bel ami" (2) prod. franc. 11.35 Bądź piękną. 11.40 Europejskie Parki Narodowej „Szwecja" (2) — film prod. RFN. 14.00 TTR — s. III Mat. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Plast. kl. III. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Tylko dla orląt. 16.55 Fasola. 17.20 DT. 17.30 Gazeta Rolnicza. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.35 Ostatni humanista czy Don Kichot — film o prof. Julianie Aleksandrowiczu. 19.00 Dobranoc. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Bel ami" (2). 21.40 DT. 22.00 Spór o gospodarkę. 22.45 DT. 22.50 Język ang.

Środa 11 XII — 8.10 Geogr. kl. V. 9.00 Muz. kl. I. 9.30—12.00 Domator. 9.30 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Zapiski milionera — film prod. egipskiej. 12.00 J. pol. kl. VI. 12.30 Chem. kl. VII. 13.30 TTR — s. I Upr. rośl. 14.00 TTR — s. I Hod. zwierz. 14.30 Kurs Rolniczy. 14.50 Muz. kl. I. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Tik-Tak. 16.55 III runda Pucharu UEFA. ok. 17.45 Los. Ex. Lotka i M. Lotka. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Zapiski milionera — film egips. 22.05 DT. 22.25 Trybuna Sejmowa. 23.10 DT. 23.15 J. ros. (8).

Czwartek 12 XII — 8.10 Hist. kl. VI. 9.00 Praca-Tech. kl. II. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Milczące akta — węg. film sensac. 11.40 Apteczka domowa. 11.50 Historia najbliższa. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TT R— s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Hod. zwierz. 14.30 Kurs Rolniczy. 14.50 Praca-Techn. kl. II. 16.25 Pr. dnia + DT. 16.30 Magazyn szkolny oraz film z serii „Był sobie człowiek" (15). 17.20 DT. 17.30 Mieszkać. 17.50 Witryna. 18.05 Krzyż Grunwaldu dla harcerzy — wojsk. pr. hist. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Moja filozofia. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji W. Łysiak „Selekcja". 21.45 DT. 22.05 Klub Międzynarodowy. 23.05 DT. 23.10 J. franc. (3).

КІНО

Bielsk Podl. Pismak — pol. 9. Werdykt — USA 10—13, Kim jest ten człowiek — pol. 14—15.

Czeremcha Szpital Britania — ang. 11. Ucieczka z Alcatraz — USA, 14—15.

Czyże Zbyt późne popołudnie — czes. Europejska historia — radz. 11—15.

Hajnówka Nie było słońca tej wiosny — pol. 9—11. Spokojnie to tylko awaria — USA 12—17.

Michałowo Vabank II — pol. 10—15.

Mielnik Policjantka — fr. 11—12. Ręce do góry — pol. 14—15.

Milejczyce To tylko rok — pol. Katapulta — czes. 11—15.

Orla Prom do Szwecji — pol. 11—15.

Nurzec 56 godzin na wagarach — czes. 11. Wiosna panie sierżancie — pol. 12—13. Saint Jack — USA 14—15.

Rajsk Zaczęło się w czerwcu — radz. Radykalne cięcie — czes. 11—15.

ШТО-ДЗЕ-КАЛІ

ПА ЎХАБІСТЫМ БРУКУ

З Міхалова можна даехаць па роўных дарогах у Беласток, Гайнаўку, Ялоўку. Найгорш аднак ехаць па галоўнай вуліцы спамянутага мястэчка. Не толькі веласіпедам або матацыклам. Нават калі хто едзе „малюхам", то да таго трасе па выбоінах, што зуб на зуб не трапляе.

Ёсць яшчэ іншая небяспека — гэта масток над рачулкай Супрасло. Брук тут абсеў і ажно масток тырчыць угары. Ёсць яшчэ круты паварот...

Гмінныя ўлады пра гэта ведаюць, але ці захочуць што-небудзь зрабіць, каб лепш было ездзіць...

На маю думку: калі не стае грошай на асфальтаванае палатно, дык неабходна задумацца над рамонтам найбольш ухабістых адрэзкаў бруку.

У суседняй гміне патрапілі. Варта туды заглянуць, каб бліжэй даведацца, як будаваць і рамантаваць дарогі. Ды не толькі ў мястэчку, але і пушчанскія вёскі не заўсёды праездныя. Нараўчанскі начальнік не адмовіць і ахвотна падзеліцца вопытам.

Рамонту пралётнай вуліцы ў Міхалове з нецярплівасцю чакаюць усе вадзіцелі аўтамашын. Асабліва меншых. А матацыклісты, а веласіпедысты!.. Ды й што больш можна сказаць. Неабходна шукаць нейкага выхаду. Даволі ламаць рэсоры. Падаткі і то немалыя, кожны год плацяць усе зматарызаваныя.

Цікава, чаго можна спадзявацца ў адказ на нашу крытыку ад беластоцкага Раёна публічных дарог. З адказам ахвотна пазнаёмім усіх зацікаўленых гэтай справай чытачоў. **(яц)**

„ПУДЛА"

Як вярнецца жонка з працы,
„Пудла" пачынае йграць.
„Пудла" — тэлевізар, значыць,
Так пачаў я празываць.

Сеў выгодна каментатар,
Пачынае гаварыць.
Ён гаворыць, маўчыць жонка,
Давялося мне маўчаць.

Што ж, відаць, ён цікавейшы,
Нецікавы стаўся я.

Жонка мужа добра знае,
Вось у гэтым і бяда.

А каб гэта ж змяніць жонку,
Або „пудла" папсаваць?
Нават жонцы ад пачатку
Усё жыццё б мог расказаць.

Жонку мне змяніць не ўдасца,
З жонкай я пражыў гады,
„Пудла" новае закупяць.
Не пазбаўлюся бяды.

Быў заўсёды аптымістам,
Нос на квінту не спускаў,
Выйграла і гэту „бітву" —
Хоць дзень цэлы прамаўчаў.

Рышард Бутайла

(Працяг са стар. 3)

ДЫЯЛОГ АБ КАНЦЫ СВЕТУ

нясе гэта карысць? Калі гаварыць аб знішчэнні жыцця на Зямлі, можна выказаць погляд, што не ўсё жыццё на Зямлі згіне. Заўсёды недзе далей ад цэнтра застануцца людзі. А калі дапусцім, што на нейкім кантыненце застанецца некалькі хаця б пар людзей, з іх народзяцца зноў сем'і, народы і г.д. Здаецца нам, што калі нешта нас датычыць, гэта звязана з усім людскім родам і цэлым светам. Ваш канец свету, дарагія жанчыны, звязаны са страшнай вайной на Зямлі. Ці мусіць яна быць? Раней яе лічылі як нешта неабходнае. Так, мела яна, між іншым, ратаваць людзей ад голаду. Цяпер разумеем інакш. Не галадаюць там, дзе шмат людзей, а наадварот, там дзе іх мала прыпадае на 1 квадратны кіламетр, прычым маюць яны натуральныя багацці, якіх іншыя не маюць. Але гэта ўжо іншая справа, не маючая нічога супольнага з Бібліяй ці Святым Пісаннем. Можа толькі з адной запаведдзю: „Не крадзі! Не забірай ад другога, што не тваё!"

„Дзякую вам, дарагія жанчыны, што мяне наведалі, — сказаў ветліва і цёпла гаспадар, — і веру ў тое, што людзі не дапусцяць да страшэннай вайны. Усё ў людскіх руках, у іхнім розуме. І мушу сказаць, што ніколі народы не былі так салідарны, не прадстаўлялі гэткай магутнай сілы супраць вайны, за мір на свеце, як цяпер. Гэта знакі нашага часу. І выбачайце, — дадаў на адыходным, — вы ў карце, ну, у глобусе разбіраецеся?" „Не, — крыху з сорамам у голасе адказалі жанчыны, — мы толькі Біблію ведаем".

— Так, гэта добра, — сказаў ён, — але крыху мала.

Рышард Бутайла

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Нарэшце (у Дубяжыне) цёпла і ўтульна ● Пішыце пра жыццё, пра смерць і пра любоў ● Шляхам гадоў — перамога ● Сярэдні амерыканец — хто ён? ● Пленум Сямяцкага аддзела БГКТ ● Беларускі том „Літаратурных актаў, польска-усходнеславянскіх даследаванняў" ● Скачок у невядомае ● Сардэчныя тайны ● У карысць Кнаразоў ● Таямніцы волькі ● Рэпатрыянты ● „Зорка" ● Што-дзе-калі ● Гумар

— КАЛЯНДАР —

355 гадоў назад
17.12.1630 пам. М. Сматрыцкі, беларускі і украінскі царкоўны і грамадска-палітычны дзеяч, пісьменнік.

215 гадоў назад
16.12.1770 нар. А. ван Бетховен, нямецкі кампазітар.

60 гадоў назад
20.12.1925 нар. І. Шуцько, беларускі пісьменнік.

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

Кожны свой розум пробуе.

*

Не меў розуму з роду, не будзе і да гробу.

*

Сляпы чалавек усюды прапаў

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі
АДРАС РЭДАКЦЫІ:
„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł: półr. 208 zł: rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli:
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłacznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23. 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam 954/85 r. Nakład 5.000. G-3.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

ЛЯВОНІХА

Беларуская народная песня

А Лявоніху Лявон палюбіў,
Лявонісе чаравічкі купіў.
Лявоніха, душа ласкавая,
Чаравічкамі палясківала.

А Лявоніха не жонка была
Нямытую мне кашульку дала,
Нямытую, некачаную,
У суседа пазычаную.

Як я малада ў матулькі жыла,
Як вішанька ў садочку цвіла.
Цвіла, цвіла да пацвітывала,
З малайцамі ды пагулівала.

Ой, згубіла мяне мамачка мая,
Што за цябе мяне замуж аддала.
Ой, чаму ж цябе пярун не забіў,
Як ты мяне маладзеньку любіў.

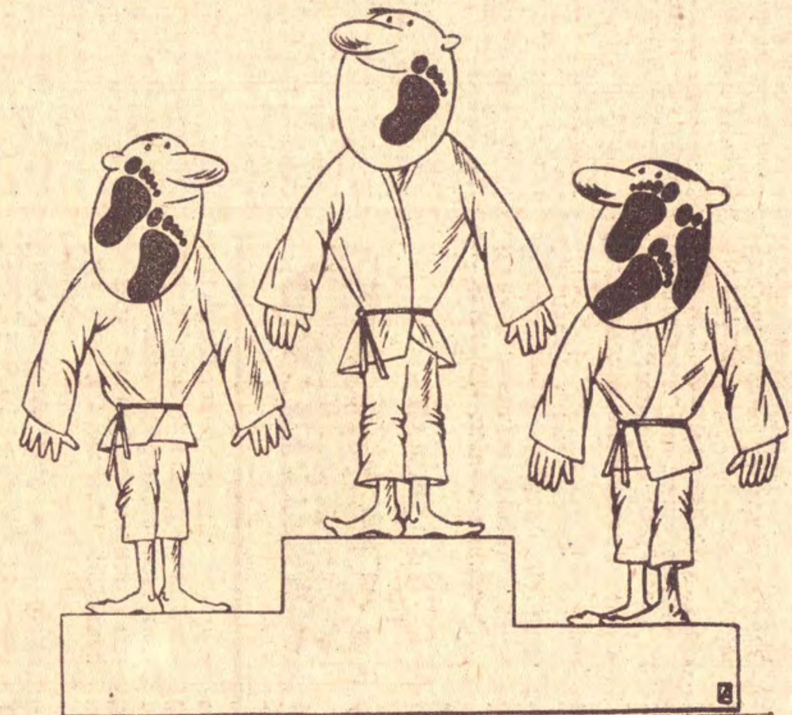
А Лявоніха, Лявоніха мая!
Няхай цябе любіць чорт, ды ні я,
А дзе ж тыя кавалёчкі жывуць,
Што новыя тапарочкі куюць?

Куюць, куюць ды падварываюць,
Нашых дзевачак падманываюць.
Куюць, куюць ды падварываюць,
Нашых дзевачак падманываюць.

З чаго смяюцца суседзі.

— Мадэрнава запальнічка!

СУПАКОІЎ

Старая просіць гандляра:

— Зважце мне дзесяць кіло мукі... Адно не ведаю — ці занясу я?

— Нічога, бабка, бяры дзесяць кіло: я табе гэтак зважу, што зусім лёгка занясеш, — супакоіў яе гандляр.

ПАЧАКАЙ

Адзін задрыпанец скардзіцца другому:

— Мая жонка абсалютна мяне не разумее. А твая?

— Не ведаю. Мы з ёй яшчэ ні разу не гаварылі аб табе.

ПРЫКМЕТА

Малады чалавек гаворыць дзяўчыне:

— Паглянь — зорка ўпала! А ты ведаеш, што калі пры гэтым загадаць жаданне, дык яно споўніцца.

— Ведаю, але не веру...

— Чаму?

— Таму, што ты вельмі нясмелы.

ДАРМА

Малады салдат піша дадому:

„Дарагая мамачка, ты дарма страціла дваццаць год на тое, каб навучыць мяне ўставаць раніцай, адзявацца, чысціць зубы, снедаць і рана ісці спаць. Тут, у арміі, усяму гэтаму мяне навучылі ўсяго за два дні".

У асабістым жыцці ён іграе чужую ролю.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Гутарка ў заамагазіне:

— У вас не знойдзецца маленькай акулы?

— Навошта вам яна? — здзіўляецца прадаўшчык.

— Хачу ўрэшце правучыць свайго ката: сёння ён у пяты раз зжор рыбак у акварыуме!

*

Нінэт скардзіцца сваёй сяброўцы:

— Разводжуся...

— Гэтак хутка? І чаму?

— Ай, ведаеш, мой стары мільянер, за якога я была выйшла, аказаўся на дзесяць гадоў маладзей, чым гаварыў.

*

Банкір пры знаёмстве прызнаўся артысту:

— На жаль, ужо год пятнаццаць я не быў у тэатры!

— Прызнанне за прызнанне: на жаль, ужо год пятнаццаць, як я не быў у банку!

МІНІВЕРШЫ

Б'ЕЦЦА ПОСУД

— Пабіла шклянку?
Вось нязгрэба!
Ці ж так трымаць
шклапосуд трэба? —
Мальвіна на дачку злуецца.
Ды тут сама ўпусціла вазу.
Змяніла маці тон адразу:
— Глядзі, на шчасце
посуд б'ецца!

Віктар Рэчыц

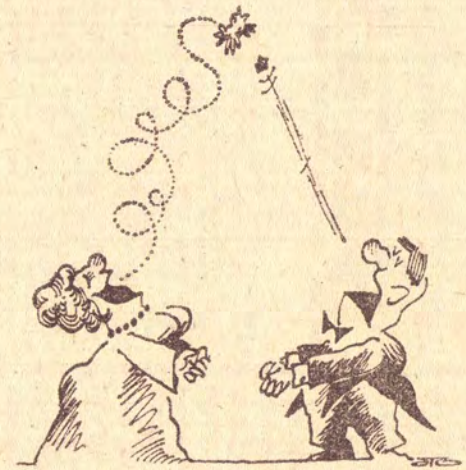
З „Весніка Задрыпоніі"

ВАМ, МОДНІКІ і МОДНІЦЫ

Кожнаму грыбніку добра знаёма замшавая паверхня шляпак махавікоў і падбярозавікаў, белых і падасінавых. „Ці нельга скарыстаць гэты матэрыял у гаспадарцы?" — падумалі працаўнікі швейнай фабрыкі № 12. Іх эксперымент увянчаўся поспехам: хутка ў магазінах „Задрынмода" паявяцца першыя вырабы з „грыбнай" замшы.

ДАЗВОЛЬЦЕ СПЫТАЦЬ?

У хлопца галава на плячах. То навошта яму шыя?

— Я пакараў яго за тое, што ён зусім не дапамагае табе па гаспадарцы.

— Можа, табе ўсё-такі схадзіць да зубнога?

Курёзы

ГРАХІ ВАЖНЕЙШЫЯ ЦІ ГРЭШНІК?

Па сведчанню агенцтва Асашыэйтэд прэс міністр юстыцыі ЗША Э. Міз ужо двойчы павінен быць арыштаваны за парушэнне правілаў дарожнага руху і ўхіленне ад правасуддзя, ва ўсялякім выпадку пракуратура Лос-Анджэлеса двойчы выдавала ордэр на яго арышт. Пакуль што ён толькі адбіўся штрафам у... 10 долараў, які наклалі на Міза пяць гадоў назад.

Чаму такі малы штраф? Таму што аштрафаваны чалавек — надта вялікі начальнік.

О, НЕ КУКУЙ, ЗЯЗЮЛЕНЬКА, РАНА...

Нястомна па гарадах і вёсках Задрыпоніі, робячы добрыя зборы і раздаючы апошнія рэшткі невуцтва, ездзіць шасцідзесяцігадовы Зязюлевіч, дэманструючы сябе жывым і здаровым. Няглядзячы на тое, што, сказана ў афішах, зязюля кукавала яму толькі трынаццаць.

З НАТАТАК ДОКТАРА ЗНАХАРУКА

„У час абеду хворы страціў прытомнасць, але са сталоўкі не выйшаў, пакуль не выпіў кампот".

Вельмі цяжка верыць чалавеку, які гаворыць праўду, калі вы на яго месцы напэўна б схлусілі.